

OOSTVLAAMSCHE

Z A N N T E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Folkloristen en van de
Dienst voor Folkloristische Opzoekingen

32^e Jaargang
Nr. 6 - 1957

DRUK. V/H AD. HOSTE, N. V

UITGAVEN VAN DE BOND.

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e en 15^e jg., tegen 30 fr. per jg., 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e en 24^e jg. tegen 50 fr., 25^e, 26^e, 27^e, 28^e en 29^e jg. tegen 75 fr., 30^e en 31^e jg. tegen 100 fr. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs : 10 fr.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs : 50 fr. gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr. : Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs : 12 fr.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs : 36 fr.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs : 14 fr.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs : 70 fr. (65 fr. voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs : 50 fr.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs : 12,50 fr.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs : 7,50 fr.
20. **August Hendrixx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs : 15 fr.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs : 15 fr.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs : 15 fr. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs : 15 fr.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs : 25 fr. (15 fr. voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs : 30 fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs : 50 fr.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs : 40 fr.

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage : 100 fr. Ereleden : 250 fr. Buitenland : 125 fr.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN EN VAN DE DIENST VOOR
FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbeiaig

Sekretariaat van de Bond :

M. Broeckhove,

Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES.

Désiré De Wolfstr., 3. Aalst.

Drs M. DAEM & J. BOES.

Het oude verweer tegen hagel, donder en bliksem

door PR. JANSSENS, C.ss.R. (*)

Heel wat donderplanten hebben een rol gespeeld als bescherming tegen onweder.

In de mythologie van de Grieken en de Romeinen zijn de toverkruiden van overwegende betekenis, daar telkens, wanneer in een strijdkamp een god getroffen is door een tegenstrever, de kruiden hem weer tot leven roepen of zijn krachten herstellen of vermeerderen. Vooral in de fabelen over Jupiter komen ze menigvuldig voor en het is daar wel dat zij in de geschiedenis van de dondergod hun volkse verering hebben gevonden en als beschermkruiden werden aangewend tegen het vuur van de hemel.

Zo is gekend de « Jovisbaard » of de dakdonderplant, ook huislook (*sempervivum tectorum*) genaamd, die we in Rome, in Zwitserland, in Duitsland, Frankrijk en de Nederlanden vinden, om te beschutten tegen blikseminslag. Kleine vetplant met zilveren bladschildjes en vurige bloemkens als vlammekeens, eertijds aan Jupiter toegewijd, die nog prijkt op de daken en muren, al is het bijgeloof voorbij, toch trouw blijft aan de wet der traditie. Jupiter, de levende natuurgeest, heer en meester van de hemelsfeer, van donder, bliksem en hagel, leverde strijd met de Titanen in de bergen van Orthrys en kreeg van de Kyklope-reuzen de bliksemstraal van uit het diepste der aarde, als verweer en wapen; midden

* Vervolg van bijdrage in Oostvl. Zanten XXXII (1957), blz. 133-152.

de strijd verzwakte Jupiter, maar daar vond hij deze rotsplant, het toverkruid, en at er van, toen versloeg hij alle Titanen.

Sémélé verlangde vurig dat Jupiter zich aan haar zou vertonen in de pracht van zijn volle glans; hoe gevaarlijk dit ook was, toch kon hij niet weerstaan aan zijn beminde, hij toonde zich in een brandende bliksemflitsende vuurgloed, zodat Sémélé er dodelijk door getroffen werd; Jupiter treurde, maar toen rezen plots wilde wijngaardranken uit de grondvesten en dekten haar, zodat het kind dat ze van hem in de schoot droeg, Bacchus de god der wijngaarden, gespaard bleef⁽³⁹⁾. Aan de wilde wijngaardrank werd een goddelijke kracht toegeschreven, als bescherming tegen hagel en bliksem.

Wilde wijngaard werd langs de muur opgeleid als bliksemafleider: « on fait l'éloge de la sagacité d'un personnage qui avait trouvé le moyen de mettre sa maison à l'abri du feu du ciel, en l'entourant de vignes »⁽⁴⁰⁾.

« De Heydenen hielden van dese wilden Wyngaert ofte swerten Bryone om hen tegen den Blixem te bewaeren, want men seyde dat hy nimmermeer van den Blixem of donder geslagen en word »⁽⁴¹⁾.

Zo zijn ook bekend als donderplanten, « Jovisvlam » of « Christusogen » (zoals ze later gekerstend werden, in het Frans « Oeillets Dieu », met roodvlammende vijflobbige bloemen, reeds door Plinius 27-27 beschreven en aan Jupiter toegewijd, als talisman gebruikt tegen donder en bliksem. Eveneens de rode Akeleie, die vroeger Jovisbloem werd genoemd en hem eveneens was toegewijd.

De Romeinen kenden ook de laurier als donderplant. « Van den Blixem word nimmermeer geslagen den Lauwrierboom, daerom dat hem Tiberius altijd met lauwrier heeft laeten steken syne tenten, opdat hy van den Blixem, die hy uytnemende vreesde, soude bevrijd wesen »⁽⁴²⁾. We lezen immers bij Plinius: VIII, 78: « subito coorta Tempestas, Cum magno Fragore tonitribusque, tam denuo regem operuit nimbo ». De keizer bij het horen van de donderslagen zette aanstonds zijn laurierkroon op het hoofd.

« De Heydenisse seyde dat den Laurusboom de Quade geesten wederstaet ende alle tooverye ende sy gheloofden dat de Lauwersbladeren aen de solders ofte veynsters van den huysen hanghende

(39) Friedrich NOSSELT, Griechische und Römische Mythologie, Leipzig 1865, blz. 25, 129.

(40) W. de FONVEILLE o.c. blz. 233.

(41) DODONEUS, Cruydt-Boeck, Leiden 1608, blz. 59, 90b, 613, 1424b, 860, 1366. Polydori Vergilii Urbinatis de rerum inventaribus, Antwerpen 1554, blz. 216 schrijft: « abdicat ignes crepitu, quia Apollonis est arbor », aan Apollo toegewijd beschermt de laurier tegen 't vuur van de bliksemslag ».

(42) S. WITGEEST, o.c. blz. 399.

van donder ende blixsem daer van keeren. Andere, planten desen boom rontom hoven om de selven tegen 't onweder te bevrijen, dan de tacxkens van den Lauwrierboomen in de Corenvelden gesteken, bevrijen het Coren van den roest en den Brandt ».

De kleine, lage vijgeboom was een van die soorten planten welke nooit door de donder werden getroffen en daarom werd hij in de nabijheid van het huis geplant.

Ook de St.-Jansdistel of donderdistel, ook kruisdistel genoemd, werd aangewend om paarden die ziek waren er mee te besteken en om ze te beschermen tegen inslag van de bliksem. St.-Janskruid op 24 juni geplukt, wordt op zolder onder het dak gehangen en bevrijdt van onweder bij 't lezen van St. Jans Evangelie!

Ook aan het wilgenroosje of dondertoren werd een bijzondere kracht toegekend en het werd eveneens bij processie gewijd.

Aan de koralen, uit de zee opgevist, werd een wondere toverkracht toegeschreven en ze werden door de vissers en kustbewoners bewaard en in de huizen gehangen om te bevrijden tegen donder en bliksem. Ze stonden in verband met de godenfabelen in de XIIde eeuw nog verhaald door Euthatus van Tessalonica in zijn brief aan Dionysus, volgens de mythologie van Plinius 75-56 : « dat de god Perseus, Medusa, een van de Gorgonen en moeder van het gevleugeld paard Pegasus, boven zee in een gevecht doodde en haar hoofd in zijn jagersbeugel stak, waaruit het bloed in zee druppelde en tot zeekoralen versteende ». Op hen was dus een goddelijke kracht toegepast, die nu ook kon beschermen tegen de slagen van Jupiter⁽⁴³⁾.

Suetone in zijn geschiedenis der XII keizers, vertelt in een anecdote dat keizer Augustus bij zwaar onweder een mantel aantrok van gedroogd zeekalfsveld tegen blikseminslag; die vrees was wel ingegeven door de legende van Romulus, de eerste koning, die midden een onweder met de bliksem geslagen werd door Jupiter, omdat hij de Romeinse vrijheid had onteerd. Hier weer berust de toverkracht van het fokkevel op de fabel door Ovidius aangehaald in zijn Metamorphosen, 7-888, dat Apollo een neef van Jupiter, Cepheson, de god der stromen, zou betoverd hebben en veranderd in een zeekalf, daarom werd hij door Jupiter verbannen. Zo stond dus de « phoca » in de genade van de dondergod en had het kalfsveld een weerbare kracht tegen de woede van Jupiter. Het beschermde tegen zijn wraaklust en bewoog hem tot goedheid.

Bij de Franken hebben ook die toverkruiden bestaan, mogelijk onder de invloed van de Romeinse beschaving. Ze kenden reeds uit

(43) F. NOSSELT, o.c. blz. 225.

eigen ritueel de vreugdevuren, het «nodfyr», dat ze ontstaken door het opeenwrijven van twee stukken hout; eens dat vuur verwekt, sprongen ze er over heen «om van alle onheil bevrijd te blijven». Ze kleedden de beelden van Wodan en Thor en lieten die klederen van de walmrook doortrekken, zoals ook hun eigen klederen dan van de geur van het smeulende hout, «om zich tegen alle boze machten te beschermen» vooral tegen de vuur- en luchtgeesten.

De Vde canon van het concilium Germanicum⁽⁴⁴⁾, zoals de synode van Estinnes, verbood deze dwaze praktijken ten strengste, op zware straf, doch dit had weinig bijval. St. Bonifacius en St. Elooi kwamen daar sterk tegen op, maar zulke nationale gebruiken stierven niet zo gemakkelijk uit en bleven immer voortleven. De Kerk zag zich genoodzaakt ze te kerstenen en aan te passen. Op zondag vóór Pasen (lentetijd) zegende de Kerk de palmen, looftakken en bloemen. In later tijden zal zij ze zegenen in de kerk of buiten de kerk bij processies, op andere dagen ten nutte van het volk.

In België wijdt men buksboom, in Engeland en Ierland hulst of steekpalm en zelfs wilgentakken. Eertijds in Italië wijdde men twijgen van gelijk welke boom, zoals twee liturgische handschriften getuigen, een uit de XIde eeuw te Bologna en een uit de Xde eeuw te Verona, waarin staat aangegeven de wijding van bloemen: «exorcismus floris et frondium»⁽⁴⁵⁾. Het sacramentarium van Bobbio uit de VIIde eeuw bevat het oudste wijdingsgebed: «om de bloemen in hun woning te bewaren en er de heilzame kracht van te genieten». Er zijn Gallicaanse sacramentariën uit de VIIde en XIde eeuw die de wijding van de bloemen inhouden: «ad benedicendos flores vel ramos». De palmtakken werden gebruikt om bij onweder de huizen en stallen met wijwater te besprenkelen, de gewijde twijgen en bloemen als bescherming tegen de onweders; zodat men in de volksmond sprak van «Pasca floridum», «bloemenpasen». Hoe nauw de eierenoffers en de toverkruiden bij de heidenen samengingen, kunnen we nu nog constateren, omdat aan die palmen dikwijls, naast bloemen, ook eierschalen hingen, om dezelfde reden: de bevrijding van hagel en bliksem; in beiden ligt immers éénzelfde motief.

Ook op de Pinksterdagen, zien we bij de Germanen diezelfde vruchtbaarheidsfeesten voortbestaan, een mengelmoes van kristelijke symbolen op het geheim van de nederdaling van de

(44) HEFELE, o.c. dl IV blz. 400. — Dr. SCHNÜRER, o.c. dl. III, blz. 417.

(45) H. EBNER, Quellen und Forschungen, Freiburg 1896, blz. 8 en 292.

CABROL, o.c. dl. II, col 678. — Paul HEYNS, Antieke kalenderprenten, Leuven 1945, blz. 89.

H. Geest, de na- vruchtbaarheid van Pasen, « bloemenpasen » genoemd; maar ook een bonte wemeling van heidense motieven onder mekaar dooreengestremd. We zullen er terugvinden: « het springen over het vuur », « het geloven in de magische kracht van de heidense en kristelijke bloemen » als « onheilafwerende talismans ».

Op Pinksteren immers beeldde de Kerk in haar mysteriespelen de nederdaling van de H. Geest uit, onder de gedaante van vurige tongen en onder het geruis als « van een donderslag »; tijdens het zingen van het « Veni Creator » vielen met de duif, ook bloemen en lintjes, zelfs vlamme stoeven door de sterregaten van het kerkgewelf; de gelovigen raapten die op na de kerkdienst en droegen ze mee naar huis om ze te bewaren, als gezegende devotionalia.

Maar na de dienst trokken de jonge mannen naar het bos, om er takken uit te kappen of jonge « lauwrier-bomen, granaet-boomen en sparren »⁽⁴⁶⁾; ze plantten die in het veld, aan de huisdeur, hingen ze aan de muren van de stallen en aan de zoldervensters, « want dat bracht zegen in huis ». Dat was de Pinkstertak. De « Sinxenboom » werd van zijn groene takken ontkleed, op een open plaats in het dorpscentrum geplant en versierd met linten, kleurige papertjes en bloemen, behangen met worsten, eierbroodjes en flessen drank, onder het feestelijk geroep van de gemeente, er werd « Sinxenbier » gedronken en er werd gedanst.

Dat was het heidense feest van de vruchtbaarheid, mogelijk ter ere van Freia, dat door de zendelingen werd gekerstend, maar doorheen het religieus morgenceremonieel, nog zijn heidens patriarchaal bestaan voortzette⁽⁴⁷⁾.

's Avonds werden de « Sinxenvuren » aangestoken, waarbij de mannen « zo hoog boven het vuur uitdansten, als hun koren in de zomer opschieten zou »; zij geloofden nog aan de magische kracht van het gewijde vuur, als bescherming tegen de vuurgeesten, donder en bliksem, want in die vreugde verborg zich de vrees. De boerenjongens trokken met hun meisjes naar de wei om het vee te kronen met groen en bloemen; ze kozen een koning en een koningin en trokken armsgewijs naar huis, om er « spek en eieren te eten », de hoorn des overvloeds. Dit is weer een zinspeling op de vruchtbaarheid van het leven. De « sinxentak » die men een meisje aanbood was soms zeer sprekend: ofwel een dorre tak, aan een ondeugende die werd afgewezen, of een frisse bloemengarve aan

(46) Kerkrekeningen van Bazil-Waas (1582-1624) — CELIS, o.c. blz. 52 en vlg.
Dr. K. C. PEETERS, Eigen Aard, blz. 395.

(47) Rond den Heerd, dl. II (1867) en dl. IV (1869).

een verkozene. Vruchtbaarheidsmotieven, doch alle in nauw verband met de vrees voor onheil.

In Hollands Limburg worden nu nog bloemen en donderkruiden gewijd op O.L. Vrouw Hemelvaartdag, « Kroetwis » of « kruidwas » genoemd. Daar brengen de gelovigen de geelgeknopte Reinevaartbloemen met struiken naar de kerk, of de purpere Valeriaan, of vossenstaart met varens en notentakjes, om ze vóór de mis te laten wijden; aan de takjes hangen kleine ronde broodjes, in ringvorm gebakken, een soort mastellen, met keurige lintjes vastge maakt, de oude offerkoek der Germanen. De plant wordt dikwijls in eigen hof gekweekt, om ze te gemakkelijker bij de hand te hebben in den midden-zomer. Na de wijding wordt de struik boven op een kamer gedroogd en bewaard, met evenveel eerbied als de palm en de gewijde kaars. Bij onweder gaat vader of moeder een takje halen en steekt het in de haard of in de open kachel, waarvan het scheel niet mag opgelegd worden, opdat de rook in huis moge blijven.

Reeds in de XVIde eeuw schreef Anna Bijns in haar « Nieuwe Refereinen » 46a : « Bringt wywater, bij Gods peerdt,
« Legt palmen in 't vier, het es gedondert... ».

In sommige streken van Frankrijk gebruiken ze Robrechtskruid, wilde kervel, Ereprijsmanneke (Veronica), water-eppe en klaprozen. Op O.L. Vrouw-Hemelvaart gaat de plechtige processie uit en op de wijken zijn rustaltaren opgericht, vanwaar de zegen met het Allerheiligste wordt gegeven; de bloemen zijn door die zegen gewijd en ze worden in huis genomen om bewaard te blijven; bij onweder wordt een bloem of takje in de open kachel verbrand en de rookwalm moet in huis rondzwerfen, en alles doortrekken⁽⁴⁸⁾. Het spreekwoord zegt : « waar het H. Sacramentsbloempje staat, daar valt de donder nooit! ».

Te Watou en omstreken aan de Franse grens kan men op de schuren en stallen « dondervodden » of « vodden » zien staan, over heel de lengte van de vorst; het zijn donderafwerende graszoden, die op een paar voet van mekaar liggen. Dit is wel een restant van de oude heidense Jovisbloem, die vervangen is geweest door een plant van de streek, na het heengaan van de Romeinen. Al deze toverkruiden vinden hun oorsprong en betekenis in de fabelen der Ouden, waarin ze als wonderkrachtig werden voorgehouden en door het bijgelovige volk als werkelijke bescherming werden aan-

(48) A. DE COCK, Spreekwoorden, zegswijzen en uitdrukkingen op volksgeloof berustend, Antwerpen 1920, blz. 75 en 81. — G. CELIS, o.c. blz. 66 en 248.

vaard. Te Kortrijk en omstreken plantte men vroeger de « donderfak », thoopegroeide donderbotten, die ze bij het verhuizen, medenamen en van het een dak op 't ander zetten.

* * *

Eindelijk komen we aan de « **weerheiligen** » die door het volk werden aangeroepen tegen hagel en bliksem. Zij behoren tot de lievelingsheiligen of noodhelpers. In het leven van St. Eloi lezen we dat een brand was uitgebroken in een van zijn kloosters, hij nam zijn toevlucht tot St. **Martialis**, apostel van Limoges en de wind keerde, de brand beperkte zich tot de minste schade⁽⁴⁹⁾.

Het **hagelkruis** dat we reeds in zijn oorsprong bespraken bij de hagelrunen, heeft op sommige plaatsen een latere geschiedenis, waaruit de verering is ontstaan als bv. te Ekeren bij Antwerpen. Op vrijdag na O.L.Heer-Hemelvaart, zo verhaalt men ter plaatse, viel er, jaren geleden, een zware hagelbui; de hagelstenen gingen allen op kruisvorm liggen en de klokken begonnen te luiden, door een onzichtbare hand bewogen. Hier weer, in de volksage, zijn klokken en hagel eens te meer innig verbonden. De inwoners vonden dat wonderlijk en kwamen met de clerus processiegewijs naar de plaats niet ver van het dorpscentrum, trokken vandaar naar de kerk en beloofden een stenen kruis op te richten op de plaats van het wonder. Dat kruis, nu verdwenen, werd vereerd en aangeroepen ter bescherming van de velden tegen de hagel. Ook in Holland zijn de hagelkruisen gekend.

O.L.Vrouw wordt te Dadizele (W.V.) aangeroepen op 8 september, vooral tijdens de begankenis, ter bescherming « tegen hagel en blikseminslag », voor het vee en voor het vlas. De vereerders krijgen daar een rood draadje mee dat gewijd is en dat ze meedragen, aan een vestknoop vastgemaakt, en thuis aan een staak op het veld of aan een stalnagel binden.

De **H. Laurentius** werd op 10 augustus aangeroepen en gediend tegen brand en blikseminslag, als tegen het inwendig vliegend vuur der koortsen.

In het bisdom Brugge alleen werd hij als patroon op een zestigtal plaatsen gevierd; hij werd vooral gediend te Brugge onder de H. Bloedkapel, te Klerken, te Koigem, te Kimmel, te Bekegem, te Ramskapelle bij Veurne, te Steenkerke, te Westende, te Wielsbeke in de vlasstreek, ook te Zedelgem; in het bisdom Gent, te Lokeren, waar zijn relieken bewaard zijn, en te St. Laurens-Eeklo.

(49) St. OÜEN, Vie de St. Eloi, Parijs, 1847. blz. 95.

Te Brugge onder in de krocht der Bloedkapel hing het volgende gedicht, naast het beeld van de heilige martelaar, dat bij de Franse Revolutie op de markt openlijk verbrand werd :

« Broers en Zusters, die hier dient,
St Laurentius, ten Boogaerde,
Op dat Godt door desen vriend
U van brand en siekten spaerde,
En oock van den helschen brand,
Wilt hier milde uw jonste toonen,
Tot cieraed der kercke, want
God sal 't overvloedig loonen. »

Er bestond te Brugge een confrerie, waarin heel wat leden, ook van buiten de stad, waren ingeschreven; ze hadden op die dag en in het octaaf speciale missen.

Wanneer brand uitbrak, baden heel wat mensen uit die streek het volgend gebed :

« Sint Laurentius, het laait en brandt,
Maakt met Uwe hand,
Dat het niet innewaart en kan ».

Te Wielsbeke las men in de kerk aan het beeld van de heilige patroon op een versierde plaat :

« Eert, eert Laurentius, zoo jammerlijk gebraden,
Gemarteld op het vuer, gekeerd ten allen kant,
Eert onzen kerkpatroon, geen brand en zal U schaden,
Gij wordt door 't vliegend vuer, noch korsen aangerand ».

Te Wielsbeke had hij Zijn hagelmis en ze werd door de vlasboeren met veel vurigheid bijgewoond⁽⁵⁰⁾.

St. Marcus, wordt tijdens de veldprocessie op 25 april in de vlasstreek, vooral aangeroepen voor het lukken van het vlas en om beschermd te blijven tegen hagelschade.

St. Amandus werd vroeger te Moortzele (O.V.) op 5 februari vereerd tegen de hagel en tegen het branden van het vlas; men offerde er brood en ginging drinken aan de St. Amandusfontein. Die devotiepraktijken zijn heden ten dage uitgestorven.

De **H. Man Job** vierde men te Herentals op 10 mei; op die dag werd vroeger in de kapel van O.L.Vrouw op de Wuchtenberg of in de kerk aan het St. Jobsaltaar de « hagelmis » opgedragen en de boeren van de omtrek kwamen er zijn bescherming afsmecken over hun velden en stallen.

---

(50) Rond den Heerd, Brugge, 1866, blz. 280; 1868, blz. 287.

St. Christoffel werd te Pollare (O.V.) vereerd op 25 juli tegen onweders en hagelbuien⁽⁵¹⁾; heden wordt hij vooral aangeropen ter genezing van zweren, klieren, gezwollen, en niet meer in verband met het goede weder.

Voor al de **H. Donatus**, de heilige Donderman, is de geliefde volksheilige in Vlaanderen en Nederland sedert het einde der XVIIIde eeuw. Meer dan eens heb ik gehoord dat zijn naamgelijkenis «Donaat» met de heidense dondergod «Donaar», de gelegenheid zou geweest zijn voor zijn zo populaire verering. De heilige werd echter ingeburgerd door de paters Capucijnen⁽⁵²⁾.

Bij de bouw van het Jezuitenklooster te Munstereiffel in Duitsland in 1652, werden de relieken van St. Donatus, martelaar uit de jaren 362, aangebracht, die men te Rome in de catacomben van St. Agnes gevonden had. Pater Henricus Heerde, die naar Euskirchen gekomen was om de relieken in processie naar Munstereiffel te begeleiden, las de mis aan het altaar van O.L.Vrouw te Euskirchen; een zwaar onweder kwam op, de donder ratelde en de bliksem sloeg in de kerk, rukte steenbrokken los, verbrandde het altaarinnen en overdekte de priester met brandwonden. Door de aanroeping van de H. Donatus, herstelde de priester en kon dan de drie-uren lange weg naar Munstereiffel te voet afleggen. Dit opzienbarend feit werd geïnterpreteerd als wilde God de heilige aanstellen, als patroon tegen blikseminslag. Dit is geen overlevering, zoals G. Celis schrijft, maar geschiedenis, en dit is de reden van de zo snelle verspreiding van de eredienst van de H. Donatus.

De paters Capucijnen hadden te Aarlen buiten de stad, op een heuvel, een klooster, blootgesteld aan alle onweders en dikwijls door de bliksem getroffen, ondermeer in 1707, 1708, 1719 en telkens met brand in toren of kerk. Bij de laatste inslag, deed de gardiaan de belofte, een beeld van de heilige martelaar in de kerk te plaatsen en een reliek aan te vragen te Munstereiffel. Op de 2de zondag van juli 1720 kwam die reliek toe en werdsolemneel ingehaald, zodat steeds op 2de zondag de begankenis zal behouden blijven. Propagandabriefjes en korte levensverhalen van de heilige werden over Luxemburg, Luik en Vlaanderen verspreid.

De Jezuïten te Bergen (Mons) kregen van hun Duitse confraters eveneens een reliek, die ze in hun kerk ter verering uitstelden in

(51) G. Celis, Volkskundig kalender, o.c.

(52) P. HILDEBRANDI, Cap. De Capucijnen in de Nederlanden, Antwerpen 1950. Wij verwijzen naar dl. IX, blz. 706, de index, waar al de gegevens worden aangegeven volgens de XV delen. Studiën, tijdschrift voor Godsdienst, Wetenschap en Letteren, nieuwe reeks jg. 41.

1749⁽⁵³⁾. Litanies van St. Donatus werden overal meegedeeld in het Frans en in het Nederlands, zelfs een toneelstuk van zijn marteldood werd opgevoerd en kende veel succes⁽⁵⁴⁾.

Broederschappen werden opgericht met een menigte van ingeschreven leden, zodat op het einde der XVIIIde eeuw de devotie gevestigd was. « Om dese devotie te vermeerderen is een Broederschap opgesteld tot Arlon in de kerke van de PP. Capucinen terere van den H. Donatus waerin ontelbaere persoonen, zelfs van zeer groote Qualiteyt hunselven hebben ingeschreven om beschermd te worden tegen schaedelyke uytwerksels van stormwinden, hagel, donder, blixem, door gebeden, offeranden en godsvrucht oefeningen terere van den H. Donatus »⁽⁵⁵⁾.

We geven een kleine lijst⁽⁵⁶⁾ van de voornaamste steden en dorpen waar die verering inzette en van waaruit ze zich verder vertakte over de Nederlanden : Brugge-stad kreeg zijn relieken in 1669, doch zonder enige verering; in 1756 begon de verering eerst in de parochie van Beveren bij Roeselare, mogelijk onder de invloed van de Capucijnen, alhoewel zij eerst te Brugge in 1765 aan een reliek geraakten; dan volgen Ieper en Nieuwpoort in 1765; Belle in 1773; Staden in 1779; St. Joris-ten-Distel in 1785; Stuivekenskerke in 1791; Geluvelt en Hulste in 1820, enz. In heel wat parochies offert men « waslicht », het gewijde vuur, « dienen » noemt men dat in West-Vlaanderen. Te Hulste zei me een devoot moedertje : « sedert St. Donatus zijn kaarse heeft elke zondag, is er nooit meer een donder gevallen op de parochie, en is er nooit meer brand geweest ».

In het bisdom Gent was de devotie gevestigd bij de paters Recolletten te Gent, te Etikhove, te Poesele, waar voor heel het dekanaat de bedevaartplaats is en men « waslicht » offert; voor het Land van Waas is de verering uitgegaan van Waasmunster dat in 1764 een eigen broederschap had, aangesloten bij die van Aarlen. Te Bazel zeggen de mensen als het dondert, dat St. Donatus driemaal rond de kerk gaat al biddende, om de parochie te vrijwaren van het vuur. Buiten de kerk in de gevel van een Vlaams huis staat zijn beeld onder de kap, naar de kerk te kijken alsof hij er was aange-steld als bewaker.

In het bisdom Mechelen is de verering begonnen te Brussel en te Leuven met de relieken in 1669, doch de volkse devotie zette

(53) H. ROUSSELLE, *Bibliographie Montoise*, Bergen 1858, par. 673.

(54) P. EMMANUEL, *St. Donatus martelaar en patroon tegen schadelijke onwedersdonder, bliksem*, Brugge 1738.

(55) Broederschapbladje uitgegeven te Waasmunster in 1764.

(56) Al deze gegevens berusten op de officiële reliekautentiekken, bewaard in de bisschoppelijke archieven — zie P. Hildebrand, o.c.

in te Mechelen in 1761, te Herentals in 1765, te Lier, Westmeerbeek, Kasterlee in 1773 en 1775; Herenthout in 1777, te Antwerpen, in St. Willebrorduskerk in 1778, Oelegem in 1780, Ranst in 1782, Aarschot, Tienen, Waver, enz. Het brengen van de relieken van Aarlen naar Brussel heeft wel indruk gemaakt op de bevolking der omliggende dorpen: « omdat wij tot Brussel den 12 Augusti 1763 zoo schroomelijck onweder van hagel, donder en blixem hebben gehad, met zeer groote schrik en schaede en heel de stad en omliggende landen, tot vermeerdering der devotie, zoo zijn in de kerk van de PP. Capucynen tot Brussel de reliquien van den H. Donatus gestelt ter vereering en tot toevlugt der geloovigen »⁽⁵⁷⁾.

Te Hekelgem en te Teralfene in Brabant wordt in de zomer, bij de eerste zondagsmis, de « hagelkaars » aangestoken aan zijn beeld en op 7 Oogst, zijn feestdag, gaat de processie uit met de hagelkaars.

In Wallonië komen na Aarlen aan de beurt, Aat in 1752, Bergen in 1753, Doornik in 1757, Stavelot en Edingen in 1782, enz.

In het bisdom Luik, Vlaams gedeelte, kennen we enkel na Millen, Wellen en Bilzen, Munsterbilzen dat in 1782 in het bezit kwam van een relik van Donatus. Wellen en Millen bezitten een St. Donatusklok, die vroeger bij onweder werd geluid.

In Nederland zet de verering later in: Reek in 1799, Altfort in 1804, Oeffelt in 1761 en verder dan treden toe: Cuik, Doddendaal, Nijmegen, Hernen, Wijchen met zijn broederschap, Lagenvier en Ulenkoten aan de grens, waar Donatus elk jaar zijn vier processies heeft met veel toeloop van volk uit de grensstreek⁽⁵⁸⁾ en te Handel bij Gemert, waar de Capucijnen vooral de devotie verspreidden.

De gelegenheid die zich meestal voordeed om de verering in te burgeren was de belofte, na blikseminslag, 't zij een beeld van de heilige te plaatsen in de kerk, 't zij een relik aan te vragen, als b.v. te Geluvelt waar, volgens de pastoor ons vertelde, rond 1820 brand ontstond in de kerk na blikseminslag en de belofte werd gedaan St. Donatus ter verering bij het parochievolk bekend te maken; als te Wijchen in Holland, waar twee opeenvolgende onweders de kerk zwaar teisterden door brandschade en de pastoor de belofte deed de devotie tot St. Donatus te verspreiden.

Er werden prenten en beelden in omloop gebracht; ondermeer zagen we een oude steendrukprent in kleur uitgegeven door

(57) Broederschapbladje van 1764.

(58) P. EMMANUEL, o.c. editie van 1738.

Wentzler-Wissenbourg in de Elzas, 21 bij 29 cm. In de perspectief van de prent zijn korenoppers afgebeeld die door drie zware bliksemschichten getroffen, in vuur en vlam staan, terwijl twee boeren door de donder geslagen liggen, en aan de andere kant er twee aan het lopen gaan; in het midden staat St. Donaat met rode zwierige Romeinse mantel op een gewaad van een centurio met lederen repels aan het harnas. Hij draagt in de rechterhand de hagelrune, drie bliksemflitsen, en in de rechter de martelaarspalm. De prent moet dagtekenen uit het einde van de XVIIIde eeuw, begin van de XIXde eeuw; we vonden ze bij de familie D'Hooghe te Bazel.

De houten, stenen of gebakken beeldjes, die we zagen, zijn gemaakt op dit modeltype. Hij is de gekerstende verschijning van Thor, die eveneens met rode vliegende schoudermantel werd afgebeeld, de bliksem in de hand.

Van die tijd af komen ook de gebeden en litanieën in zwang ter ere van de heilige Donderman. In 1730 verscheen reeds de korte levensschets met passende gebeden uitgegeven te Brugge; in 1754 werd op 300.000 exemplaren verspreid over het land: «Abrégé historique de l'invocation de St Donat» uitgegeven in Luxemburg, in 1759 «Recueil de prières, Erklärung und Bericht». In de «Hemelschen Palmhof», volksgebedenboek, Antwerpen 1785: «Heere, wij bidden U, wilt van Uw huys verdrijven alle verleydende gewelt der bose geesten en keert genaedichlijk af alle schaedde en onweders des lochts».

In het «Dobbel Hemelsch Palmhof», Antwerpen 1831: «Stort Uw zegen over ons Huys, Vruchten, Wijden en Boomen tegen alle donderslagen, blixem, hagel en stormwinden, waterstaet en vernietigt alle helsche magt».

De litanie, in «De Engelbestierder», Mechelen 1884, geeft de volgende aanroepingen aan: «van alle schadelijke onweders, van alle gevaerlijke lochten, van alle verderf der hagelbuien, van alle schrikkelijke blixems, van de vlam des hemelschen vuers, van den doodelijcken slag des blixems, van de magt der helsche geesten, van een schielijcken onverwachten dood, verlost ons Heer».

* * *

De boeren waren er op uit de **voortekens** van onweders te kennen. De kinderen leerden die van hun ouders en zulke gezegden bleven in de families bewaard. We geven er enkele:

«Wanneer gij bemerckt dat er in de voorzomer omtrent het nederdalen des hemels, veel bleeke wolken twee of drie dagen

achtereen vertoonen en dat principalijk met den noorderwind, zoo pleegt er gemeynlijk hagel te vallen.»

« De lucht met dikke bleeke wolken overtrokken wesende, met een sterk windachtig weder en wolken onder de hand verduisterende, is een getuigenisse van toekomende hagel ».

« Als de zonne des avonds of des morgens op een zomerdag, en in 't begin van de voorzomer of nazomer, in een holle wolk haer vertoont met ongewoonlijke hitte, zoo is 't een dreyginge van donder ».

« Als een onstuymige wind des zomers of, voor- of nazomers, komt te waayen en die het kaf, het stof en andere lichte dingen onvoorziene omhoog in de lucht voert, de lucht met duystere wolken overtrokken wesende, zoo zijnder dondervlaegen voor de hand ».

« Wanneer het boven de gewone hitte, heeter is als het behoort en tegen den tyd desjaers en in 't westen een regenboog gezien wordt in het ondergaan der zonne, zoo en zulde anders niet verwachten als Blixem en donder »⁽⁵⁹⁾.

Enkele gezegden uit het volk opgeraapt zijn getoetst aan kleine natuurtekens, zoals ze door die mensen alle dagen konden opgemerkt worden; ze getuigen van een fijne opmerkingsgeest.

« Als 's avonds het licht van de kaars verbleekt en soms de vlam omhoogspringt, komt er onweer ».

« Als de kraaien zich 's morgens vroeg verzamelen, om heen te vliegen naar verder streken, dan is dat een teken dat er onweer in de lucht hangt en nadert. »

« Als de ganzen in de weiden krikkelachtig zijn, naar mekaar snuiven en blazen, vechtens gereed staan; als de meeuwen de zee verlaten voor het binnenland; als de raven en de eksters veel roepen naar mekaar en de pauwen veel schreeuwen, zal er een onweer losbarsten. »

« Als de schapen springen naar mekaar, zenuwachtig heen en weer lopen, als de ossen grote honger hebben en gulzig grazen; als de ossen in de stal op hun rechterzijde liggen, mag men zich aan kwaad weder verwachten. »

« Als de honden veel in de aarde krabben, als de honigbieën met zand aan hun pootjes huiswaarts keren, als gewicht tegen de komende storm, om hun evenwicht niet te verliezen, mag men zich aan een zware stormbui verwachten en zal de donder en bliksem slaan. »

(59) S. WITGEEST, o.c. blz. 389 en 396.

« Als er rond de zon een loodkleurige kring komt, getuigt dat van storm die op komst is en donder en bliksem meevoert. »

Ondervinding of bijgeloof, de boeren kenden de zorg over hun vee en hun velden, hun grote bekommernis ging uit van de vrees, die hen naar alle mogelijke middelen deed uitzien om elke ramp te voorkomen. Het laatste woord is door de wetenschap gesproken en de donderroede is de beveiliging geworden van de moderne mens, alhoewel nog heel wat bijgeloof en geloof verstrengeld zitten in heel wat praktijken welke nog op vele hoeven en in huizen bestaan vooral op de buiten. Bijgeloof? Veeleer de stalen wet der traditie, die materieel gezien niet als een onrustwekkend symptoom moet beschouwd worden van wezenlijke geestelijke nood, alleen een getuigenis van de volkskundige geplogenheden aan de lopende band der overlevering.

Boekbespreking.

THEYS (Constant) en GEYSELS (Jules). — *Geschiedenis van Linkebeek. Met een voorbericht van Dr J. Lindemans. Uitgave van het Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant. Brussel, 1957, 271 blz. Geïllustreerd. Prijs: 300 fr. (Te bestellen met storting van het bedrag op postrekening 101.242 van J. Lindemans, Laken-Brussel).*

Voor de vijfde maal schenkt ons de onvermoeibare 72-jarige vorser, die de heer Constant Theys is, een dorpsmonografie, ditmaal opgesteld in samenwerking met de heer J. Geysels, gemeenteraadslid te Linkebeek, en gewijd aan deze schilderachtige Brabantse gemeente, gelegen in de heuvelachtige streek tussen de Zenne en het Zoniënwood. Eens te meer wordt er ons waar van de bovenste plank aangeboden.

Het werk omvat naast een aardrijkskundig overzicht, waarin de meeste lokale toponiemen verwerkt zijn (Ze werden nogmaals in alfabetische volgorde opgenomen in een register op het einde van het boek), hoofdstukken over de oudste menselijke nederzettingen en het ontstaan van de dorpskom, het ontstaan van de parochie en van de kerk, de feodale, de economische en de kulturele geschiedenis, het ontspanningsleven, waarop volgt een demografisch overzicht, om te eindigen met de politieke gebeurtenissen en het bestuur in de nieuwere tijd. Een drietal registers van plaats- en persoonsnamen sluiten dit wetenschappelijk verantwoord en typografisch zeer verzorgd werk, waarin tal van feiten in verband met het volksleven van vroeger en ontleend aan allerlei archiefstukken verwerkt zijn. Nogmaals een studie die een grote aanwinst is voor de Brabantse dorpsgeschiedenis. Wij bevelen ze dan ook warm aan onze leden aan.

F. V. Es.

Waaslanders vertellen

Een bonte reeks volksagen en legenden uit «'t soete lant»
verzameld door Hugo Arens(1).

X. KABOUTERS

98/ Kabouter komt in een Herberg.

Vroeger was 'k in de bolsoceteit; en op nen ouvet oume wij nekir uitgeweest en wij kwamen in de Zwaone, die staminee stout er nog, en d'r was d'r nogâl veel volk. Den iënen was oun 't pieren, den ânderen oun 't teirlingen, d'r zaten d'r te korten euke.

En d'r komt dor 'n klei zwart manneken binnen, azuë ne meter huëge, zeker nie gruëter zulle, mee 'n bolhoedjen op. En die ging nekir rond nor alle spellen kijken en die vroeg hem 'n glas bier en die betaolden da en die stoud daor on den tuëg, he. En die stond dor alleman azuë te bekijken, da kaboutermanneken, alè elk wier dor wa schoeft af.

Tegen Piet Van Landeghem zeet hij: « Pak mij nekir op; ik wege licht jong », en hij zee da tegen den iënen en den ândren, mor ze waren zij dor amaal schoeft af, d'r gingen d'r âl buiten, nor huis. En hij ging terug nor den tuëg en hij vrougt hem nog 'n pintjen bier en hij betaolden da zulle.

En zegt hij tegen iënen van Bellekens: « Goude mee mee mij? » Bellekens da waren azuë nogâl houzen war; enne zeg Kaorle: « Waor nortoe? », zeet hij. « Nor Parijs », zeet hij. « Gou mee mee mij en van den ouvet zijme nog in Parijs! » En da was, da wier naor den twelven en in iëne kiër was die weg!

(A.V., 73 j., landbouwer, Puivelde-Belsele).

99/ « Ik de mijnen en elk de zijnen! »

Mij vaoder die zee âltijd va nen boereknecht die most gou pikken op 'n gruët stik lând, waal drij honderd roen. En die knecht die was daor gou pikken en dien boer, tsouves komt dien boer ploegen veur te rochtingen en d'r is d'r nog geniënen schuëf af, en dien boer zeed: « Wa hêdde gij gedaone? » « Awale, ligge sloupen! », zegt hij. « Ik zijn hier om te rochtingen en d'r is nog niets af », zegt dien boer. « Oh, da za gae gedao zijne », zee die knecht en hij piktne ne schuëf en hij zee:

« Ik de mijnen
En elk de zijnen! »

En opiëns was giël die plek af van de kabouters!

(V.D.S.A., 46 j., landbouwer, Belsele).

100/ De Kabouters deden het Werk.

D'r waren twië knechten, da 's euk van t'huëren zeggen, da 's va

(1) Vervolg van bijdragen in Oostvl. Zanten XXXII (1957), blz.: 86-97: I. Toverheksen, II. Tovenars; blz. 118-132: III. Spokerij, IV. Spookdieren, V. Osschaert, VI. Weerwolf; blz. 159-163: VII. Elf, VIII. Maar, IX. Stalkaars.

vèr veur mijnen tijd; En zegt dien iënen knecht: « We goum ons hier wa leggen, w' hèmme da hier schuëne ». En 't was oest en ze mosten 'n gruët stik rogge afpikken. « Jommer, as dien boer komt en d'r is niets gedoun? », zegt den àndren. « We riskeren wij nie », zee den àndren, « Wij hèmme nog tijd tot van den àchternoeene en tot van den ouvet euke ».

En ze bleven daor liggen tot 's ouves. Ten zegt dien iëen knecht: « Ik de mijnen en gij den ounen », en ze pikten elk ne schuëf af en giël den boel was af. Zeg zijne maot: « Mor nou opbinnen! » « Da's niets! », zegt hij. « Da za sebiet gedao zijne! » En ze bonnen elk ne schuëf op en ze zetten twië schuëven recht tegen mekour en giël die plek ston rechte. De kabouters deen da, he.

(A.V., 73 j., landbouwer, Puivelde-Belsele).

XI. REUZEN

101/ De Reuzen van Hamme en Tielrode.

Awel, g'ou de reus van Ham war, da was ne mens 'k weet nie hoeveel meters hoeëg en die was euk hoeëg va gedacht. En on den overkant van de Durme weunden de reus van Tielruë. En die twië die dougden makaor uit om makaors macht te zien aon de kèrk van Tielruë. En de reus van Ham die stapten over de Durme en die ging nor Tielruë. Da's echt waor zulle, want in Ham in de kèrk lig nog 'n reuzenbiën. En op de mart van Ham, daor hèn ze nog gruëte biënen opgegrouven, da was dor vroeger 'n kèrkhof war.

(I.K., 83 j., boerenknecht, Sombeke-Waasmunster).

XII. PROFETEN

102/ Profeten te Eksaarde.

Ge keun giën schuënder kennen as de profetie van de Gentbruggen. Da hék ik uldre mee uldren eigen mond huëren zeggen. Luistert: den oorlog is hier, suë ge zie genoeg as den oorlog hier is da d'r veel gevaor is newur, bommen en van alles. Zuëdus, ge keu nie geluëven wa nen àngst dat er was in giël de gemiënte, in die straote euke. De profetie was daor en hij spreekt daor tot de bevolking van verschei uit 't Eindeken. Gelukkiglijk dat er iënen bij was uit ons straote die mij da kwam zeggen, he. 't Ka nie schuënder zijn, he.

« Sè », zegt hij, « gij ziet da hier amaol, wij hèn hier nou onzen kruisweg », zegt hij. « Diene kruisweg », zegt hij, « die goume pakken veur 'n kieken, 'n hinneken, da broeit op eirs; en de bommen meugen luëpen waor dan ze wullen, d'r zal hier in de streke noot iets vallen. da zal hier amol weg zijn. Da kieken da broeit erop en da kieken zal nooit van zijn eirs gerouken. Hier zal niets gebeuren. Da is 't giën da'k older zegge van mijn profetie en ge zult da ondervinnen as den oorlog gedaon is: hier zal in 't Eindeken niets gebeuren », zeit hij. « Da kieken zal noot va zijnen nest gerouken zulle! », zeit hij.

(T.C., 77 j., landmeter, Eksaarde).

XIII. DUIVEL

103/ Een Duivel als Boerenknecht.

Mij vouder zij vouder ilder wèrk da wier gedaon deur nen duvel, waor dat hij zijn ziel aon toestong, he. En dien duvel die dee da werk; en as die nou vier hoeken van 'n plek afgepikt ou, tan was da opgelost, war. Patatten steken en zaon : alliën de vier hoeken, war. Mor nou om den duur schikten hij dat hij den helft van d'affaire most hên. Mor mij vouder was hem toch te rap. Den helft van 't kuëren zee mij vouder : ja, gij 't onderste en ik 't bovenste. Mor den duvel peinsden veur de patatten zal hij mij nie liggen hên : nou ik 't bovenste en den boer 't onderste. Azuë ou mij vouder zij vouder hem twië kiëren liggen, he.

Mor dien duvel die ou euk nekir gewed mee mij vouder zij vouder veur tien duzend frank en da was geld in dien tijd zulle ! Om twië uren moesten ze op den hoek zijn aon de Kettermijt en mee d'aordigste biëste. Suë elk uit die gebuurte ging kijken, war. Mor die vrae was zu kaod; wa peisde wel veur tien duzend frank, war ! En mij vouder zij vouder kost azuë toch giën biëste vinnen nor zijn gedacht. Hij peisden : ik moet mee nen truk wèrken. En hij verkliëden zijn vrae in 'n biëst. Hij wreef ze vol saroop en plakten d'r pluimen aon en zetten heur dan 'n poeleken oppe. Nou dien duvel die kwam af mee ne kemel mee wel drij bulten. Mor die vrae was toch 't aordigste biëst dan z'ulder konnen verbeelden. Dien boer ou gewonnen wânt zijn biëste was zonder steirt geboren en ou nen eur tussen de veurpuëten.

Dien duvel zei : « Gij moet ou ziel geven ! » Ja hij most sterven, war. Terug 'n wedspel en dien boer was terug rapst. Ze moesten om ter huëgst in de lucht vliegen. En ze moukten older ne gruëte vlieger, zwaor genoeg, den duvel en den boer. Mor dien boer deed 'n stropbroek aon en die pompten ze vol wind mee 'n blaospijpe want dor waren ten nog giën velopompen. En ze wieren alle twië opgelaoten en ze gingen tot in de wolken; en as ze huëg waren ten sneen ze de kuërde af van den duvel zijnen vlieger, en den duvel was weg en den boer kwam terug beneen. En van tan af hên ze fazleven nemir van den duvel huëren klappen. As dien boer beneen kwam stond giël de gebuurte hem af te wachten.

(A.C., 50 j., landbouwer, Sombeke-Waasmunster).

XIV. LANGE WAPPER

104/ Lange Wapper te Steendorp.

Lange Wapper die lag hier nekiër mee zijn voeten in 't Schêlde. G'hê da boeëtjen dor zie liggen, he, awel dor lag hij, Lange Wapper, mee zijn voeten in 't Schêld en mee zijn èllebogen gekruist, azoeë lag hij op 't dak van 'n huis. Die was wel miër as dertig meter lang en dor mosten z'onder gaon as ze nor de kèrk gingen van Rupelmonde, hier was ten nog giën kèrk. Dor moesten z'onder gown, die lag over de weg lag die. Da ee wour geweest, da ee plaots gat zulle, hier op

Stiëndurp, azoeë d'hoeëgte van 'n huis lag hij op nen oven. Die kwam soms binnenkijken deur 't dakvenster, zoeë groeët was die. (H.V.C., 81 j., geleegarbeider, Steendorp).

XV. WONDERDOKTERS

105/ Drieske de Nijper te Stekene.

Ons Maria, die zat dougelijks te schriën van de pijn in onzen huizen. Mij vouder; nië 'k hëk ik zaalve om Driesken de Nijper geweest. Die weundne in Kemziek, as ge nost achteren in Kemziek komt daar in den draoi, dor in de liëgte. En hij was zuust thuis; die ging alle mergenden nor d'ïeste misse. En ik ging op den hof en hij was thuis. 't Mocht brànnen, d'ïeste misse most die vent hënne.

Hij zei: « Mon », — die kendne mij goed zulle, die ou àl veel bij ons geweest — « ik zal sebiet kommen, as 'k uit de mis komme ». 'k Zegge: « Dries, ge moet algae kommen jong, want ze kan 't niemier houn van d'ïewige pijn ».

Hij was d'r nogàl rap achter mij gat, mee ne gruëte kromme stok azuë. Hij kom binnengestapt en hij zegt: « Waor is die nou? » Ons Maria die zat daar te schriën op ne stuul. Hij zei: « Waor doet da ou ziëre? » Hij zei: « Moukt da nekir bluët ». En da was van hier tot hier. Hij pakten da vast en hij lag d'r àlt maor aon te nijpen en hij zei: « Ge moet vijf vouder-onzen en vijf weesgegroeten lezen, twinst dak er aon nijpe ». Hij zei: « Mergen is 't amaol gedaone ». En zij dee da en zij voelden de pijn àl weg gaone. En ja, 's ànderdous was 't chèteka amaol gedaone. Echt gebeurd zulle!

(E.V., 86 j., landbouwer, Stekene).

106/ Driesken de Nijper.

Driesken de Nijper da waar ne kloddeman en die kwam in 'n huis waar da ze zwingelden en dië gast die oo ne klop van 't zeil gat da zijnen eim luëlijk verziërd was, he. Enne, « Laot iës zien », zeet hij, en hij pakt die plaots vast en de pijn was weg. Mor dormee wist Drieske de Nijper dat hij da kost; daar eet hij da ondervonnen. En dan, den iënen mens kwam af en den àndren kwam af en zongen ten:

« Als ge wilt geholpen zijn van de pijn,
Moet ge bij Driesken de Nijper zijn »,

zong 't volk amaole.

En al die bij hem kwamen die waren van ulder pijn af, gelijk wa dânt was. Suë. nou kwam d'r daar alle dougen volk nor Sinzillis mee bressen, amaol bij Driesken de Nijper en die nam alle mensen ulder pijn af. Van ànder länden kwamen d'r — van Holland vele — en die nam allemaol ulder pijn af en die waren d'r amaol van af en die won geld mee d'huëpen, he. Da keude wel peizen; aalk was va zijn pijn af en azuë ee Driesken da gedaone zulang as dak ik weet.

(L.V.P., 80 j., handelaar, Sint-Pauwels).

107/ Drieske de Nijper geneest een Rund.

Dries de Nijper die ee nekir bij mij geweest. Ik ou ne mutten, 'n stierken, da was 'n vrië schuë rend, en ik oun euk 'n geit en die

aten uit 'n kastrol. Die mutten moet daor toch opgesteuken hên en die ou zijnen boulee beziërd. En ik goun om Drieske de Nijper. En die mutten die klougden en kërmden azuë en die at niemiër; 'k oun hem va mij moeder gekocht veur zes honderd frank en ze boeën d'r mij nog twië honderd veur. Enne, de Nijper kwam daor bij en die moukt hem 'n kruis of drij, viere en die wreef d'r wa aone en hij zee mij: « 't Zal gedao zijn veur vier dougen, de pijn is er af; en as hij nog klougt kom mij mor verdrom roepen ». En die mutten die begost t' eten, direkt, en hij ou âl twië dougen zonder eten gestoun. En diene mutten, 'n goeë twië mond nordien verkocht 'k hem veur negenhonderd en z'oun d'r twiëhonderd veur geboeën!

(A.V., 73 j., landbouwer, Puivelde-Belsele).

108/ « 'k Zal ou nekir nijpen... ».

Dries de Nijper, da was de wonderdokter in Sinzillis en in onzen tijd amme wij jong waren en op iemând kaod waren, ten zeen de kindren hiere:

« 'k Zal ou nekir nijpen
Gelijk Driesken de Nijper »!

(E.V.S., 78 j., herbergierster, De Klinge (Meerdonk)).

109/ Driesken de Nijper is ook Profet.

« Driesken de Nijper
Mee zijn volle verstand,
Die win veel geld
Mee 't nijpen van zijn hand ».

Da zongen ze van de wonderdokter, die weundne in Kemziek en da was nen dokter en die zei âltijd — azuë vertêldne mij vouder ons zulle — we zullen nog nen tijd beleven dan ze giën vramens uit 'n mannemens zullen kennen en dan z'over ou kop zullen vliegen. Mij vouder zee: « Wij zullen da nemiër beleven, mor golder nog waal! »

(E.V.E., 72 j., huishoudster, Belsele).

110/ Sieske de Nijper geneest Kniepijn.

Sieske de Nijper, ja, ja, Siesken die dee wonderen. Ik hên iës 't gevâl gehad. We ounge nor Vasmustren geweest om kërren hoeë en op den bèrg liet da jong peird hem wa hângen en ik kreeg ne slag nost den binnenkânt va mijn knie. Ik kreeg 'n giële dikke knie. Ja, thuis gekomen, vouder zee: « Gou bij Driesken de Nijper, jongen, as ge veel pijn hêt ». En hij zee: « 't Is kërmiss en tan keude nie nor Sinzillis kërmiss gaon ». 'k Zeg: « Ja, 't is waor euk! »

Ik bij Driesken de Nijper, mijn iën biën laoten hângen op de velo en mee mij ânder biën trappen. En Siesken die zet hem veure mij op zijn knien. En die moukt hem 'n kruis; en die begint er aon te lezen en te nijpen en te pâlken. Ten zeet hij da 'k most vertrouwen hên en da 'k mee mijn twië biënen most rijen as 'k nor huis ree. Ja, 'k hê da ten gedaon en 'k kon tan toch nor de kërmiss gaon, awa.

(F.V.Bu., 43 j., winkelier, Sint-Niklaas).

111/ Driesken de Nijper en de Vloeker.

Dries de Nijper die was nekir bij Wuytacks in de Kemziekstrout bij ne jongen die iets ao zijn biën ou en Dries kwam de pijn weg-nijpen. Mor Wuytacks da waren azuë ourdige mannen, war; en Dries die moukten hem 'n kruis en die begost te lezen en te nijpen en die jongen die most euk lezen, mor die begost te vloeken. Mor hij was va zij pijn nie van af zulle!

(A.V., 73 j., landbouwer, Puivelde-Belsele).

112/ Siesken de Mieseren.

Siesken de Mieseren die weunden in Kemziek in azuë 'n klein huisken, he. En die kwam âlt deur ons straot azuë gegaone en as hij iemând zag die geblesseerd was, gekwetst was of mánk ging, ten zee Sies: « Ik hê dor goeje fleskes veur! ». Ik hê da iës open gedaon en da was azuë blauw-groen, stinkende vuiligheid, 'n soort vocht dade vies zou geweest hên dade 't zou gebruikt hên. En da had Sies âltijd bij hem. Da was Siesken de Mieseren en die speelden euk wonder-doktoer!

(F.V.Bu., winkelier, Sint-Niklaas).

(Wordt voortgezet).

Personalia – Prijzen voor Folklore.

De Provinciale Prijs voor Folklore 1956 werd toegekend aan onze ondervoorzitter, dhr. Jules Pieters, voor zijn werk: « Bedevaartvaantjes en Paardenomgangen ».

De Letterkundige Prijs der stad Gent, dit jaar voorbehouden voor een geschiedkundig of folkloristisch werk, werd niet toegekend. Onze konservator, dhr. Stadsarchivaris Julien Boes, ontving een aanmoedigingsprijs voor zijn studie over « De Opgravingen in het Gravensteen ».

Aan beiden hartelijk proficiat!

Het Bestuur.

DIENST VOOR FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN.

INLEIDENDE NOTA.

Hierbij publiceren wij onze eerste vragenlijst, die aan talrijke korrespondenten over gans Vlaams-België wordt gestuurd.

Ze betreft een onderzoek over een gebruik, dat pas sedert enkele jaren in ons land in zwang is gekomen, nl. het vieren van « moederdag » en « vaderdag ».

Het is bekend dat « moederdag » in de Verenigde Staten reeds in het jaar 1914 tot officiële feestdag werd ingesteld. Hij wordt er gevierd op 2e zondag van mei. « Vaderdag », van latere datum, daarentegen op 3e zondag van juni. Het gebruik heeft zich tussen de twee wereldoorlogen over gans Europa verspreid, vooral in Engeland, de Skandinavische landen, Duitsland en Zwitserland, waar het sedert het einde van de tweede wereldoorlog zeer in zwang is gekomen.

Dit onderzoek moet ons toelaten de uitbreiding van deze viering in het Vlaamse land vast te stellen.

We hopen dat onze leden aan deze belangrijke enquête zullen deelnemen en wij danken hen hartelijk bij voorbaat voor hun gewaardeerde medewerking.

VRAGENLIJST n° 1.

Moederdag en Vaderdag in Vlaams België.

Gemeente waaruit de medegedeelde gegevens afkomstig zijn :

- 1) Worden *moederdag* en *vaderdag* in Uw gemeente of streek gevierd en op welke dagen?
- 2) Sedert wanneer?
Moederdag :
Vaderdag :
- 3) Is de viering algemeen of slechts sporadisch?
Moederdag :
Vaderdag :
- 4) Waar gebeurt ze? (B.v. alleen in de familiekring, of zijn er ook verenigingen of andere organismen en instellingen, die zich daarmee belasten?)
Moederdag :
Vaderdag :

- 5) Waaruit bestaat ze? (B.v. aanbieden van geschenken, bloemen, zenden van prentkaarten en telegrammen; familiebijeenkomsten; inrichten van koffietafels voor de moeders).
- 6) In sommige landen zijn het de kinderen, die op moederdag het huishouden beredderen. Is dit ook in Uw gemeente of streek het geval?
- 7) Wordt de viering aangemoedigd door de school (B.v. het maken door de jongere leerlingen van gelegenheidstekeningen, het opstellen van gelegenheidsbrieven) :
 door de geestelijke en gemeentelijke overheid :
 door de lokale pers :
 door de handelaars (welke vooral?) :
 en hoe? (B.v. aanplakbiljetten, gelegenheidsuitstallingen) :
- 8) Wordt «moederkenskandag» meer gevierd dan «vaderkenskandag» of omgekeerd?
- 9) Vindt deze viering gelijke ingang bij alle standen (burgerij, ambachtslieden, werklieden, boeren), of bij alle leeftijdskategoriën? Staan sommige ervan er afzijdig of onverschillig tegenover?
- 10) Heeft deze viering een invloed op het vieren van naam- en verjaardagen en desgevallend welke?

Naam, adres en handtekening van de persoon die de lijst invult.

Beroep :

Leeftijd :

Geboorteplaats :

N. B. — Het is niet nodig dat men alle vragen beantwoorden kan om deze vragenlijst in te vullen en in te zenden. Ook onvolledige of negatieve antwoorden hebben hun belang. Ze kunnen door nader onderzoek aangevuld worden.

Men gelieve de antwoorden te sturen naar de voorzitter van de Bond, dhr F. Van Es, Désiré De Wolfstraat, 3, Aalst.

Ook alle dokumenten betreffende het vieren van moeder- of vaderdag (aanplakbiljetten, dagbladknipsels, enz.) zijn welkom.

Zanten

« BILLENRIJDEN » te PAULATEM.

Ter gelegenheid van de eerste kermis, die dit jaar op 12 mei plaats vond, werd er in dit dorpje en voor de eerste maal aan « billenrijden » gedaan.

Dit was niet enkel een wedren, waarin vooral handigheid te pas kwam, maar veeleer een snelheidsproef, welke er in bestond — zo vlug mogelijk — met een kruiwagen, waarop drie biljartballen lagen, de eindstreep te bereiken. De af te leggen weg, een 100 m, liep over een uiterst hobbelige steenweg nl. van aan de herberg : « De Klokke », op de « plaatse », tot aan het estaminet : « In de Trap-Op ».

Niet alleen het sterke maar ook het schone geslacht mocht aan deze wedstrijd meedoen, op voorwaarde nochtans dat de deelnemers met de drie kruiwagens zich zo weinig mogelijk verwijderden van de as van de steenweg, waardoor zij natuurlijk het lastigste gedeelte dienden te volgen.

Na de eerste rit moesten de winnaars herkansen en de uiteindelijke winnaar was tenslotte een jonge dame van plusminus 20 lentes, een dochter uit de herberg « De Klokke ». Haar prijs was een geldsom, bijeengebracht door de twee herbergen uit de Dorpstraat en enkele brouwers.

Na dit « billenrijden » is in deze gemeente van 174 inwoners⁽¹⁾ de superioriteit van de vrouw voorgoed bewezen, immers daar heeft men nu naast een vrouwelijke burgemeester en een vrouwelijke gemeentesekretaris ook nog een snelheidskampioene gekregen.

Bij deze kermis heeft ondergetekende nog een inwonster van Paulatem ondervraagd over het « puitenrijden », dat naar wijlen E. V. de Wilde, uit Beerlegem, schreef⁽²⁾, gewoonlijk met de kermis plaats greep. Deze vrouw, een landbouwster, aldaar geboren op 5 september 1895, verzekerde mij dit kikvorsenkruien tweemaal te hebben weten gebeuren, maar de laatste maal was nu ook al lang geleden. Wat de eveneens door De Wilde gesignaleerde spotnaam : « Paulatemse puitenrijders » betreft, herinnerde zij zich perfect die schimpnaam reeds in haar kinderjaren altijd te hebben horen gebruiken.

C. J. SIMONS

(1) L. DE SMET, De bevolking van het arrondissement Oudenaarde tijdens de laatste eeuw (*Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde*, dl. X, afl. 2), Oudenaarde, 1953, p. 189.

(2) In : *Oostvlaamsche Zanten*, jg. 24, nr. 6, Gent, 1949, p. 179. E. V. de Wilde was ouder dan mijn zegspersoon : geboren te Beerlegem op 12 Januari 1874. Voor de zecrologie, zie eveneens *Oostvlaamsche Zanten*, jg. 27, nr. 3, Gent, 1952, p. 75.

WAT IK ZAG TE HAMME a/DURME OP SINT-PIETERS- EN PAULUSDAG, 29 JUNI 1957.

Aan Pieter-Philips, mijn kleinzoon
en petekind opgedragen.

Wat ik zag was niet heel veel, en toch! 't Was snikheet en ongelukkig was daarbij het vrolijk St.-Pietersfeest — de patroonheilige van Hamme is Sint Pieter in de Banden — wat in de war gestuurd dit jaar. De oorzaak daarvan, onafhankelijk van de wil van de inrichters en de feestvierders zelf, was namelijk het feit dat de prijsuitdelingen in al de lagere scholen van de gemeente die dag plaatsgrepen. De jeugd kon onmogelijk in dergelijke omstandigheden aan de voorbereidingen deelnemen, en een jeugdfeest is de St.-Pietersviering voorzeker!

Het « Sint-Pieterspleintje », ook « Varkensmarktje » genoemd, was schoon versierd. Het pleintje, gelukkig nog ongerept, is innig mooi en dus zeer geschikt voor een Sint-Pietersfeest, zo volks van aard. Een beeldje van Sint Pieter in de Banden in een nis boven de poort van het parochiale lokaal geplaatst, was die morgen ingewijd geworden. Alle gevels waren bevlagd, ook aan palen waren slingers van wimpeltjes aangebracht. Een kiosk, in 't midden van het pleintje opgesteld — want een muziekmaatschappij zal voor de nodige deuntjes zorgen — was eveneens bewimpeld en bevlagd. Daarachter stonden drie rijen stoelen voor de genodigden, het komitee en de jury, meen ik. Boven het kiosk hing een reusachtige « rozenhoed » hier zonder rozen, te bengelen, gans met veelkleurige wimpeltjes gegarnierd.

Een mast, nogmaals met wimpels, maar ook met pakken van alle grootten beladen, was daar ook opgericht, want een mastklimming was ook voorzien.

Wat mij, bij de eerste aanblik, nog het meest trof, waren de kleurige, fleurige bengels, die er reeds rondliepen in afwachting van de feestelijkheden. Allen waren uitgedost met een bontkleurige pyjama, hun aangezicht was beschilderd : rode wangen met zwarte strepen hier en daar en het voorhoofd met gele of groene kleur.

Een « Sint Pieter » in een klein steekkarretje gezeten, getrokken door een zestal makkertjes, reed almaar rond een blok huizen. « Sint Pieter » droeg zijn attriboot, een grote sleutel, in de hand. Een haan erbij zag ik niet, hij was misschien voor een andere groep voorbehouden. Op het karretje, bij de sint, stond een grote speel-

goedtrommel, onmisbaar lawaaimateriaal. Ik had gaarne deze figurant eens gans opgenomen, maar gezeten zoals hij was, zag ik enkel maar dat hij in een grote, groengebloemde sjaal gehuld scheen te zijn. De overige aanwezige kinderen waren allen in pyjama en voorzien van hoofddeksels in alle mogelijke vormen : helmen, platte, ronde en puntige hoeden of mutsen in papier. Een vijftigtal, schatte ik, waren er nog maar aanwezig, 't gros was nog te verwachten (In 1956 waren er ten minste 300 kinderen).

Er werd veel lawaai gemaakt met potdeksels in alle grootten, waarvan bijna alle kinderen voorzien waren. Ze sloegen ze duchtig tegen elkaar om « horen en zien te doen vergaan ». Dat is een opvallende karakteristiek van dit feest.

De heren van het komitee waren ook alreeds ter plaatse aanwezig. De heer voorzitter stond mij te woord en verklaarde dat hij, niet-tegenstaande de tegenslag, nog een gans kontingent feestvierders verwachtte. Naar gewoonte komen de groepen uit alle kanten van de gemeente opdagen om aan de gezamenlijke optocht deel te nemen. Dat is waarlijk een schoon schouwspel.

Tot rond tien uur gaat het er buitengewoon luidruchtig toe. De kinderen zingen en springen in reien, in zig-zag achter elkaar, altijd kloppende met alle mogelijke potdeksels tegen elkaar. Het liedje, immer hetzelfde en altijd herhaald, is niet van de lucht :

Leve Sinte Pieter en hij mag er wezen,
Leve Sinte Pieter en hij mag er zijn!

Dan komen ook de volksspelen : ballonwedstrijd, masklimming, sirooplikken, palingpakken, rijstpap eten, waarop telkens de prijsuitdeling volgt. Dat alles houdt er de moed in gedurende de ganse avond.

Na de optocht met de deelnemende muziekmaatschappij aan 't hoofd, komt het grote volk aan de beurt voor het volksbal, dat bijna gans de nacht duurt.

Hiermede sluit dan dit kleurrijk Sint-Pietersfeest!

De « Sint-Pietersvrienden », de inrichtende vereniging, halen er alle eer van. Moge het hun dan ook gelukken het feest in zwang te houden, tot vreugd en deugd van jong en oud te Hamme!

Oostakker, 1 juli 1957.

Elv. FAMELAER-COENE

VOLKSGELOOF TE ZEVENEKEN BETREFFENDE OORLOG EN SOLDATEN.

1) ER WORDT NOOIT GEVOCHTEN.

Tussen de Zwarte Gracht en de Watergang wordt er nooit gevochten in oorlogstijd, is een bekend en algemeen aangenomen gezegde te Zeveneken. Dit is eigenlijk het uiterste grensgedeelte van het Waasland. De Watergang is de grensscheidingsbeek tussen het Waasland en het Meetjesland. Zij kruist de grote baan Lokeren-Gent nabij de kerk van Zeveneken. De Zwarte Gracht kruist die ook op de wijk Puttenen te Lokeren. Van hier tot in Zeveneken is bedoelde strook dus gelegen. Men moet niet proberen het de mensen wijs te maken dat het bijgeloof is. Een voorvalletje, dat in mei 1940 aan de kerk te Zeveneken gebeurde, waarbij een inwoner, die zijn fiets weigerde af te geven door een vluchtende Duitser daarom werd neergekogeld, wordt als een nieuw bewijs aangevoerd. Het feit gebeurde niet tussen vermelde strook.

2) ZIJ DIE WAPENS DROEGEN.

Zij die soldaat geweest zijn en dus wapens hebben gedragen moeten niet bang zijn voor kwaadwillige heksen. Op deze wapen-dragers hebben de heksen of spoken geen vat.

Borgerhout

F. VAN DE VIJVER

JAARLIJKSE ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN

op zondag, 27 oktober 1957,

in de Voordrachtzaal van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13, te Gent.

AGENDA:

1. — Openingsrede door de heer Fernand VAN ES, voorzitter.
2. — Jaarverslag over de bedrijvigheid van de Bond door de heer Maurits BROECKHOVE, sekretaris.
3. — Jaarverslag over de bedrijvigheid van het Folklore-Museum door de heer Julien BOES, konservator.
4. — Jaarverslag over de financiële verrichtingen van de Bond door de heer Raoul DEPOORTER, penningmeester. Rekening 1956, begroting 1958. Benoeming van twee controleurs.
5. — Verkiezing van acht leden van de beheerraad in vervanging van de h. h. Drs M. Daem, Prof. Dr P. De Keyser, R. Depoorter, J. V. De Raedt, Lic. L. Hôte, Dr H. Nowé, J. Pieters en F. Van Es, uittredend en herkiesbaar.
6. — Verkiezing van een raadslid in vervanging van wijlen Mr J. Vermeulen, ondervoorzitter.
Kandidaat van de beheerraad: de heer Lic. Hugo ARENS, uit Daknam.
7. — Rondvragen en suggesties.
8. — Voordracht door de heer Prof. Dr Paul De Keyser, ere-voorzitter, over MAGIE, met filmvoorstelling.

De vergadering wordt te 10 u. door de heer voorzitter geopend, die na de talrijk opgekomen leden welkom geheten te hebben, er op wijst dat dank zij de grote toewijding van de bestuursleden, wier lof hij maakt, onze Bond in het verlopen jaar blijken heeft gegeven van grote activiteit en talrijke nieuwe leden heeft mogen boeken. Ook het wetenschappelijk peil van « Oostvlaamsche Zanten » bleef behouden. Slechts de financiële toestand belette ons het tijdschrift rijker te illustreren en er meer uitbreiding aan te geven. Daarom richt spreker nogmaals een oproep tot de aanwezigen om nog meer nieuwe leden aan te werven, want hoe groter de oplage van ons tijdschrift, hoe lager de kostprijs van ieder nummer komt te staan.

Hij herdenkt daarna de afgestorven leden en vraagt een ogenblik ingetogenheid om hun nagedachtenis te huldigen. Sedert de laatste algemene vergadering ontvielen ons: Apotheker Edgard Alleman; de heer Hector Depoorter; de heer Henri Van Daele, de bekende revuïst; alsook onze onvergetbare ondervoorzitter Mr Jozef Vermeulen, aan wie hij een speciale huldegroet brengt.

Daarna handelt hij breedvoerig over de nieuw ingerichte Dienst voor Folkloristische Opzoekingen, waarvan het doel is nog meer uitbreiding te geven aan het folkloristisch onderzoek, niet alleen in Oost-Vlaanderen, maar ook in gans Vlaams-België. Hij kondigt aan dat de eerste gestencileerde vragenlijst door de nieuwe Dienst uitgegeven en gewijd aan de viering van « Moederdag » en van « Vaderdag », een gebruik dat slechts enkele jaren in ons land in zwang is gekomen, binnenkort zal verschijnen en gestuurd zal worden aan alle belangstellenden in Vlaams-België. Hij sluit zijn rede met de hoop dat velen aan deze enquête zullen medewerken.

De rede van de heer voorzitter wordt warm toegejuicht.

Alvorens tot het tweede punt van de dagorde over te gaan verontschuldigt hij de hh. A. Mariën, Gouverneur der Provincie Oost-Vlaanderen; R. Ackerman, Deurwaarder, Zelzate; Y. Casteleyn, Directeur, Brugge; L. Defraeye, nijveraars, Deerlijk; Dr P. J. Meertens van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen, Afdeling Volkskunde ter Voorbereiding van een Atlas der Nederlandse Volkskunde, Amsterdam; F. Van de Vijver, Gemeenteraadslid, Borgerhout en M. Van Wesemael, Bestuurslid van de Bond; allen elders weerhouden.

Onmiddellijk daarop verleent de voorzitter het woord aan sekretaris M. Broeckhove die het jaarverslag als volgt voordraagt :

Ieder jaar staat de sekretaris van een vereniging voor de verplichting een zo omstandig mogelijk verslag op te maken over de wijze waarop het Bestuur zich tijdens het voorbije dienstjaar van zijn taak heeft gekweten. Alzo heb ik de eer U het volgende voor te dragen.

In de eerste plaats komt het belangrijk genomen initiatief ten overstaan van de uitbreiding van het folkloristisch onderzoek. De Dienst der Enkwesten van de Bond werd omgevormd tot een Dienst voor Folkloristische Opzoekingen met het doel nog meer uitbreiding te geven aan het folkloristisch onderzoek, en dit, niet enkel in onze provincie, maar in gans het Vlaamse land. Deze omvorming had en heeft voor gevolg dat : 1° de vroegere ondertitel van ons tijdschrift, « Algemeen tweemaandelijks Tijdschrift voor Folklore », vervangen werd door : « Mededelingen van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen en van de Dienst voor Folkloristische Opzoekingen »;

2° publicaties niet alleen over de geestelijke folklore, maar ook zulke met betrekking tot de materiële folklore, het volksleven en de volkskunst worden opgenomen. Ons tijdschrift beoogt het archief van het Vlaamse volksleven te worden, en zal aldus grote diensten bewijzen aan degenen die zich in het Vlaamse land met folkloristische studiën bezighouden, en inzonderheid aan degenen, die zich met de systematische opnamen uit de volksmond gelasten. Reeds werd een aanvang gemaakt met de publicatie van de op band opgenomen bonte reeks volksagen en legenden uit « 't soete lant », verzameld door ons ijverig medelid, de heer Lic. Hugo Arens, uit Daknam. Daarop zal de verzameling « Zuid-Oostvlaamse Sagen » volgen van ons verdienstelijk medelid, de heer Lic. Roger De Geeter uit Halle. Wat de volkskunst betreft, verwachten wij binnenkort een interessante studie over « De Mat en haar Plaats in de Evolutie van het Westers Vloerkleed » door ons geacht medelid, de heer Fritz Fredricx, Doktor in Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde.

Vanzelfsprekend, richten wij een oproep tot medewerking tot al onze leden, tot alle navorsers en zanters op het gebied der volkskunde, tot de konservators van folklore-musea of musea met folkloristische afdelingen. Wij danken hen reeds bij voorbaat voor de medewerking.

Als volgende prestatie komt de actieve deelneming van ons Bestuur aan het Studieweekend over « de Levende Folklore », ingericht op 15-16 juni 1957 te Aalst, onder de bescherming van « De Stichting Lodewijk de Raet ». Onze erevoorzitter, de heer Prof. Dr Paul De Keyser, nam het voorzitterschap waar en onze voorzitter, de heer Fernand Van Es, handelde over « het Folkloristisch Onderzoek in Oost-Vlaanderen ». De drukke gedachtenwisseling welke volgde op de referaten van de h.h. F. Van Es, Dr P. J. Meertens, P. Rock en Dr J. Weyns leverden de beste uitslagen op. In het najaar zal een tweede weekende het besproken onderwerp verder uitdiepen.

Op uitnodiging van het Stadsbestuur van Gent namen wij met ons tijdschrift deel aan de 4e Gentse Literaire Beurs op 19 en 20 oktober 1957. Op de openingsplechtigheid werd vooraf een literaire aanmoedigingsprijs uitgereikt aan onze conservator de heer J. Boes, voor zijn ingestuurd werk « De opgravingen in het Gravensteen ». Uit naam van al onze leden feliciteer ik hem hartelijk voor deze onderscheiding. Vervolgens werden vijf overleden Gentse schrijvers herdacht, waaronder drie oud-leden van onze Bond, nl. de hh. Lodewijk Lievevrouw-Coopman, Henri Van Daele en Mr Jozef Vermeulen. Onze conservator, de heer J. Boes schetste het werk van Lodewijk Lievevrouw-Coopman in verband met zijn Gents Woordenboek en verder de prestatie van de toneelschrijver Henri Van Daele. Het figuur van Jozef Vermeulen werd in herinnering gebracht door onze voorzitter, de heer F. Van Es.

Propaganda door het publiceren van artikels, het rondsturen van circulaire en persoonlijke contactname, leverde een niet verwacht resultaat op; inderdaad 39 nieuwe leden traden toe, hetgeen een waarlijk succes mag genoemd worden. Wij kunnen niet nalaten het bestuur van de dag- en weekbladen nogmaals te danken voor het kosteloos opnemen van onze artikels. Bijzondere melding voor het aanbrengen van nieuwe leden verdienen ons ere-lid mevrouw We Famelaer-Coene Elvire en ons bestuurslid de heer Lic. Renaat van der Linden.

Dat aan de publicatie van ons tijdschrift de meeste zorg besteed werd, getuigen de vele interessante artikels, zanten, boekbesprekingen en bibliografie. Als plicht en uit erkentelijkheid wijdden wij ons eerste nummer 1957 aan de nagedachtenis van onze diepbetreurde ondervoorzitter, de heer Mr Jozef Vermeulen. Voor de uitvoerige opsomming van de inhoud van de jaargang 1957, verwijs ik naar de verder in dit nummer gepubliceerde inhoudstafel.

Elf interessante en goed bijgewoonde voordrachten hadden plaats gedurende het verlopen dienstjaar. We hoorden achtereenvolgens :

- op 18 nov. 1956 : Oude poppentheaters in Vlaanderen; door Dr Jan Verbesselt, Konservator aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.
- op 16 dec. 1956 : Kantwerkstersfolklore; door Hervé Stalpaert, Onderdeken van de Bond der Westvlaamse Folkloristen.
- op 13 jan. 1957 : Museum voor folklore of rariteitencabinet; door Drs Wilfried van Nespen, Adjunct-konservator aan het Museum voor Folklore te Antwerpen.
- op 10 maart 1957 : De mat en haar plaats in de evolutie van het Westers vloerkleed, geïllustreerd met lichtbeelden; door Fritz Fredricx, Doktor in Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde.
- op 31 maart 1957 : Sint Christoffel, legenden, verering, verspreiding en volksgebruiken, met tentoonstelling; door Lic. Renaat van der Linden, bestuurslid van de Bond.
- op 28 april 1957 : Het leven te Gent in de XVIIe eeuw; door Julien Boes, konservator aan het Museum voor Folklore te Gent.
- op 19 mei 1957 : Filmvoorstelling « Vlaanderen O. Welig Huis », « Oost-Vlaanderen wenkt » en « In het Land van Leie en Schelde » gehouden door François Van Moerkercke, Provinciaal Directeur voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. Ongelukkig door defect aan het klankapparaat is maar een gedeelte van het programma kunnen afgewerkt worden.
- op 23 juni 1957 : Geschiedenis van het Van Crombrugge Genootschap, met tentoonstelling; door Ingenieur Emiel Colle, Voorzitter van het Van Crom-

brugghe Genootschap. Een jubelschaal, ontworpen ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Koninklijke Maatschappij, werd na afloop van de spreekbeurt plechtig overhandigd aan ons Bestuur ter verrijking van het patrimonium van ons Museum voor Folklore.

op 15 sept. 1957: Het geestelijk kaartspel; door Lic. Germ. Philologic Erik Eeckhout.

op 16 okt. 1957: Guido Gezelle en de studie van de Volksgebruiken; door Eerw. heer Antoon Viaene, opsteller en beheerder van Biekorf.

heden 27 okt. 1957: Magic, geïllustreerd met film; door Prof. Dr Paul De Keyser, ere-voorzitter van de Bond.

Alzo komt het totaal aantal voordrachten, ingericht sedert de stichting van onze afdeling « Naschoolse Werken », op 260. Het Bestuur van de Bond betuigt zijn innigste dank aan voornoemde sprekers die bereidwillig en onbaatzuchtig hun medewerking verleenden, en hoopt hen nog meermaals te zien optreden. Voor de komende voordrachten hebben we reeds de toezegging van de hh. Drs Haeserijn, Pieters, Lic. Giraldo en Lic. Roobaert.

Ik vestig nog de aandacht op de datum van het insturen van de antwoorden op de Alfons De Cockprijsvraag 1957. De inzendingen over « Het bol- en het kegelspel in Vlaanderen », Oost- en West-Vlaanderen, worden op het sekretariaat verwacht ten laatste tot en met 31 december 1957.

Dit verslag wil ik sluiten met het aanhalen van de verheugende vaststelling, dat op de 15 leden van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde — Vlaamse Afdeling, niet minder dan 6 leden van onze Bond door K.B. van 5 juni 1957, benoemd werden, nl. de hh. De Keyser Paul, De Meyer Maurits, Foncke Robert, Pieters Jules, Van Es Fernand en Van Kenhove Richard. Uit naam van al onze leden feliciteer ik hen om die vererende benoeming en wens hen een vruchtbare werking, de folklore ten goede.

De voorzitter dankt de sekretaris voor zijn zaakrijk verslag en om de wijze waarop hij de belangen van de Bond behartigt.

Volgender wijze komt de konservator J. Boes aan de beurt met zijn verslag over de bedrijvigheid van het Folklore-Museum. Het luidt als volgt:

Het gebouw.

Volledig status quo voor wat betreft het huidig lokaal. Heel anders is het gesteld met het Alijnhospitaal waarover wij voor het eerst een hoopgevend geluid kunnen laten horen. De kapel is thans volledig hersteld en de uitslag is buitengewoon gelukkig te noemen.

Alle invloeden worden nu aangewend om de herstelling der huisjes door te voeren.

De Verzamelingen.

Daar de nieuwe Kommissie voor Aankoop besloten heeft haar subsidie niet meer aan kleinere zaken te besteden en eerder te trachten belangrijke voorwerpen aan te werven, zijn de aankopen minder talrijk geweest dan vorige jaren. Zo kon de Kommissie de hand leggen op een buitengewoon interessante reeks gebruiksvoorwerpen gevonden bij de baggerwerken in onze rivieren. Deze voorwerpen werden gekocht aan de heer Duprez, één onzer bekendste vorsers. Eens tentoongesteld zullen zij zeker de belangstelling gaande maken.

Ook een monumentaal orgel, gevat in een mooi Louis-Philippe-meubel kon worden aangekocht. Zo komen wij stilaan in het bezit van een verzameling muziekdozen en orgels. Wij hadden het geluk een specialist te ontdekken, die reeds een paar orgels op gang heeft gebracht.

Het Museum mocht zich ook verheugen in een waardevolle gift van de heer JAXX, namelijk een mooie verzameling werktuigen van de hoedenmakerij.

De activiteit.

Het is verheugend vast te stellen dat het bezoek aan het Museum stilaan toeneemt.

De volksspelen gedurende de feestweek kennen een stijgend succes en van alle zijden rijzen vragen op om het programma uit te breiden. Sedert jaren denken wij daar ernstig over na, doch daar er rekening moet gehouden worden met de mogelijkheden die het museum biedt, loopt dit van geen leien dakje.

Laat ons ten slotte de medewerking van het museum niet vergeten aan het Breughel's Bierfestival, waar door onze zorgen kruisboogschietingen en volksspelen werden op touw gezet.

Wat de kampioenschappen van Gent voor vogelpik en teerlingbak aangaat, die tijdens de feestweek in het Museum werden betwist, gaven deze spelen de volgende uitslag :

Vogelpik onder de 14 jaar :

Prijs, 100 F D'Havé Freddy.

Vogelpik volwassenen :

Prijs, 400 F De Clipeleir Theo — Kampioen-fanion.

Prijs, 200 F Claeys Roger.

Prijs, 100 F De Smet Odilon.

Teerlingbak :

Prijs, 400 F Boes Robert — Kampioen-fanion.

Prijs, 200 F Devos Rony.

Prijs, 100 F Vander Veken Nadine.

Algemeen Klassement Vogelpik en Teerlingbak :

Prijs, 400 F Franck Nobert.

Prijs, 200 F Verheecke Kamiel.

Prijs, 100 F Bingé Albert.

Vergeten wij tevens de medewerking van het Museum niet te vermelden aan de tentoonstelling « Magie » te Antwerpen.

De Bibliotheek.

Onderhandelingen zijn aan gang om op de verdieping van de kapel van het Alijnhospitaal boekenrekken te laten aanbrengen. Dit zou ons toelaten de bibliotheek over te brengen van het Archief aldaar, wat de gediensstige heer Van Wesemael zou in staat stellen degelijk werk te verrichten, wat thans wegens het te eng lokaal onmogelijk is. Dit zou werkelijk een weldaad zijn voor de Gentse Folklore, want weinigen weten thans wat een schat aan documentatie wij in ons bezit hebben.

De voorzitter dankt de konservator voor zijn bondig en duidelijk verslag en onderlijnt zijn verdiensten in verband met het inrichten van volksspelen. Hij drukt de hoop uit dat wij ons nieuw tehuis op de Kraanlei in 1960 zullen kunnen betrekken en betwijfelt niet dat wij op onze konservator zullen mogen rekenen voor het organiseren van verhuizing en inrichten der lokalen.

Als derde jaarverslag horen wij de uiteenzetting over de financiële verrichtingen 1956 en het ontwerp van begroting 1958, door de penningmeester R. Depoorter als volgt voorgedragen :

Voor de vijfde maal valt mij de eer te beurt U in te lichten over het financieel beleid van het Bestuur van Uwe Bond, ditmaal in het afgelopen boekjaar (1956).

Bestaat er bij dit, wat ik zo vrij ben « lustrum » te noemen, aanleiding tot het laten horen van een meer optimistische klank dan in mijn voorgaande verslagen tot uiting kwam ?

Om U toe te laten daarover te oordelen, zal ik maar aanvangen met het voorbrengen van cijfers.

STAAT VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN – BOEKJAAR 1956.

Inkomsten.	Uitgaven.
Incasso op 1 januari 1956	Drukkosten der publicaties : 33830,—
Kas : 1926,05	ALFONS DE COCKprijs 1955 : 1500,—
P.R. : 17264,47	Verplaatsingskosten van de voordrachtgevers : 1450,—
Lidmaatschapgelden :	Algemene onkosten :
Achterstallige (1955) : 205,—	Administratie; drukwerk; postzegels; postpapier; ciné-clichés; circulairen; enz. : 3632,40
1956 : 12185,—	Bibliotheek : 344,40
1957 : 7385,—	Rechten Vereniging zonder winstgevend doel : 307,—
Opbrengst van verkoop van publicaties : 708,—	Publicatie in Belgisch Staatsblad benoeming raadslid : 174,—
losse nummers : 1099,—	Halvering toelage Provincie Oost-Vlaanderen 1955 (10.000 F) met Museum voor Folklore : 5000,—
Giften : 1920,—	Varia : 175,—
Toelagen :	<hr/> 46412,80
Inkomsten in 1956 ontvangen en die betrekking hebben op vroeger verworven rechten :	Incasso op 31 december 1956 :
Toelagen Ministerie van Openbaar Onderwijs voor 1955 (publicaties) : 8000,—	Kas : 1317,75
Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs (inrichten voordrachten) : 825,—	P.R. : 15786,97
Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs voor 1956 (publicaties) : 12000,—	<hr/> 63517,52
<hr/> 63517,52	

BEGROTING 1958.

Inkomsten.	Uitgaven.
Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs : 10000,—	Drukkosten : tijdschrift; circulairen, enz. : 35000,—
Toelage Provincie : 5000,—	Voordrachten, verplaatsingskosten : 1500,—
Lidmaatschapgelden : 20000,—	Bureelkosten : 2000,—
Verkoop van afzonderlijke nummers O. Vl. Zanten en eigen publicaties : 2500,—	Abonnementen tijdschriften, aankoop van boeken : 1000,—
Vrijwillige bijdragen : 3000,—	Aankopen voor Museum : 1000,—
Onvoorzien : 1000,—	Bibliotheek - Onderhoud : 1000,—
<hr/> 41500,—	<hr/> 41500,—

Het dienstjaar 1956, aangevangen met een incasso van $1926,05 + 17264,47 = 19190,52$ F, sluit af met een bezit van $1317,75 + 15786,97 = 17104,72$ F, zijnde ongeveer twee duizend frank minder.

INKOMSTEN: Lidbijdragen: Deze bedroegen voor 1956 12185 F, tegen 14489 F in 1955.

Opbrengst van verkoop van publicaties en losse nummers: Tegenover de inkomsten in 1955, welke 4502,80 F bereikten, wat stellig uitzonderlijk hoog was, mag de verkoop in 1956 tot een beloop van 1807 F nog als bevredigend beschouwd worden.

Giften: Het totaal bedrag der vrijwillige bijdragen bedroeg 1920 F. Aan de milde begiftigers zij hartelijk dank gebracht.

Toelagen: Voor 1956 bedroeg de toelage van het Ministerie van Openbaar Onderwijs 12000 F in plaats van 8000 F te voren, onder de voorwaarde echter dat daarvan 10000 F uitsluitend zouden besteed worden aan de uitgave door de Bond van een door het ALFONS DE COCK-fonds bekroond werk. Dit zal ons verplichten tot het aanleggen van een reserve, in afwachting dat de voor deze uitgave vereiste gelden verzameld zijn.

Voor het aldus mogelijk maken van een initiatief dat de Bond steeds betracht heeft, doch waarvan de verwezenlijking bij gebrek aan de nodige fondsen steeds moest verdaagd worden, is aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs dank verschuldigd, evenals voor de toekenning van een bijkomende toelage van 825 F voor het inrichten van voordrachten.

UITGAVEN: Drukken der publicaties: In 1956 33830 F, tegen 29310 F in 1955; zijnde 4520 F meer.

Algemene onkosten: In 1956 6082,80 F, tegen 5436,65 F in 1955; zijnde 646,15 F meer.

Verplaatsingskosten van de voordrachtgevers: In 1956 = 1450 F, tegen 800 F in 1955; zijnde 650 F meer.

Ondanks verhoging van uitgaven en vermindering van inkomsten voor bepaalde posten houdt de Bond zich financieel staande, wat in elk geval een bemoedigende vaststelling mag heten.

De middelen om deze toestand nog te verbeteren zijn en blijven deze reeds bij herhaling aangeduid in voorgaande jaarverslagen: actie voor het bekomen van verhoging van toelagen, streven naar aanwinst van nieuwe leden en propaganda voor verkoop van publicaties.

Volledigheidshalve blijft nog te vermelden dat de boekhouding van dienstjaar 1956 en het incasso op 31/3/1957 nagezien en juist bevonden werden door de immer toegewijde Heren Jules Mahy en Gaston van Peteghem, aangeduid als controleurs.

De voorzitter dankt de penningmeester voor zijn rijk gecommentarieerd verslag en onderstreept zijn nauwgezetheid in verband met het beheer van de gelden van de Bond.

Met algemeen handgeklap worden daarna de hh. Mahy Jules en Van Peteghem Gaston als controleurs aangeduid voor het nazicht van de rekening over het jaar 1957. Beide heren aanvaardden de hun toevertrouwde opdracht.

Het punt vijf gaat over de verkiezing van acht uittreedbare en herkiesbare leden van de beheerraad, nl. de hh. Drs M. Daem, Prof. Dr P. De Keyser, R. Depoorter, J. V. De Raedt, Lic. L. Hoste, Dr H. Nowé, J. Pieters en F. Van Es. Sekretaris M. Broeckhove neemt daarop het voorzitterschap waar en op voorstel van ons medelid de heer Drs R. Van Kenhove worden voornoemde leden onder algemeen handgeklap herkozen. De heer F. Van Es dankt in persoonlijke naam en in die van de overige herkozen leden van de beheerraad om het hernieuwde vertrouwen en gaat over tot het zesde punt van de dagorde, nl. de verkiezing van een nieuw bestuurslid in vervanging van ondervoorzitter Mr Jozef Vermeulen.

De voorzitter meldt dat het bestuur als kandidaat de heer Lic. Hugo Arens uit Daknam voordraagt en wel om volgende redenen: hij is een bekwaam en ijverig folklorist, medewerker aan ons tijdschrift en steeds mogen wij op hem beroep doen voor het houden van voordrachten. Verder zal hij door zijn persoon, het Waasland in ons bestuur vertegenwoordigen. Daar geen andere kandidaten worden voorgedragen, wordt de heer Hugo Arens onder algemeen handgeklap tot bestuurslid verkozen. Hij dankt de vergadering voor de eer en hoopt het vertrouwen dat in hem gesteld wordt niet te beschamen.

Op punt 7 « Rondvragen en suggesties » wordt niet gereageerd.

Tot slot en traditiegetrouw treedt de heer ere-voorzitter, Prof. Dr Paul De Keyser op met een voordracht en deze maal over « MAGIE ».

Gedurende de zomermaanden van 1957 werd in de Stedelijke Feestzaal te Antwerpen een belangrijke tentoonstelling gehouden gewijd aan de Magie. Zoals de Schepen voor Schone Kunsten, de Heer J. Wilms, het bij de opening voortreffelijk heeft gezegd is Magic een onuitputtelijk thema en kan bij deze tentoonstelling van exposeerbare voorwerpen niet naar volledigheid worden gestreefd. Daar de Magie uitteraard iets onvatbaars is dienen de voorwerpen slechts als een illustratie van handelingen, die niet kunnen worden voorgesteld. Om die reden is voor niet-ingewijden enig commentaar noodzakelijk.

Spreker heeft getracht te omschrijven wat Magie eigenlijk is: een demonen-geloof, dat de mens ten goede of ten kwade beïnvloedt. Hij betoogde, zoals uit de tentoonstelling bleek, dat de Magie van alle tijden is en bij alle, ook bij de moderne volkeren voorkomt. De Magie heeft steeds een grote rol in de folklore gespeeld en leeft thans nog voort in de waarzeggerskunst en in het toverwezen. Spreker gaf daarvan talrijke voorbeelden, die op de Antwerpse tentoonstelling te zien waren, van de prehistorische afbeeldingen in de grotten uit de IJstijd, de magische amuletten en talismans uit de Antieke wereld en de magische voorstellingen uit de Middeleeuwen tot de fetisjen en bezweringen van de primitieve en halfbeschaafde volkeren buiten Europa.

Tot slot werd een belangwekkende film afgerold over de Antwerpse tentoonstelling welwillend door het Stadsbestuur van Antwerpen ter beschikking gesteld.

Deze boeiende en leerrijke voordracht viel zeer in de smaak van alle aanwezigen.

De spreker werd dan ook van harte door de voorzitter gelukgewenst.

Na nog een dankwoord door de voorzitter voor de talrijke opkomst eindigt de welgeslaagde vergadering om 12.25 u.

De Sekretaris,
M. BROECKHOVE.

Inhoudstafel

Jaargang 1957.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD.

blz.

Vermeulen (Jos.). — Het Reuzenkongres te Rijsel 1956	5-19
Meurant (René). — Internationaal Studiecomité betreffende de Omme- gangsreuzen. Verslag over de Studiedagen te Bergen (25-27 mei 1956)	20-29
Vermeulen (J.). — Het Vlaamse Volksleven in 1955. Bijvoegsel	30-33
Haan (Dr. Tj. W. R. de). — Volkskundige indrukken uit Denemarken.	37-47
Famelaer-Coene (Elv.). — Over « Het geestelijk Kaartspel » uit Baas- rode (Met inleidende nota door F. V. Es)	49-54
Albrecht (Guido). — Zo wordt het Driekoningenfeest nog in Antwerpen gevierd	57-61
Kits Nieuwenkamp. — Het getal Drie en de Goddelijke Driehoek in de Heraldiek	65-68
Hageland (A. van). — Offerkoeken en Kerstgebak	70-77
Linden (R. van der) en Hove (H. van). — De Maetschappij St.-Job te Geraardsbergen. 1841-1957	78-85
Arens (Hugo). — Waaslanders vertellen. Inleiding. I. Toverheksen. II. Tovenars	86-97
III. Spokerij. IV. Spookdieren. V. Osschaart. VI. Weerwolf	118-132
VII. Elf. VIII. Maar. IX. Stalkaars.	159-163
X. Kabouters. XI. Reuzen. XII. Profeten. XIII. Duivel. XIV. Lange Wapper. XV. Wonderdokters.	179-184
Haan (Dr. Tj. W. R. de). — Op de voois van « Lilli Marleen ».	101-106
Janssens C. ss. R. (Pr.). — Het oude verweer tegen hagel, donder en bliksem	133-152
Idem. (vervolg)	165-178
Hese (Hugo van). — Volkshumor. Stropdragers van Gent.	153-158

ZANTEN.

J. V. — Raadsels uit Waregem.	19
Haver (J. van). — Nog een paar nota's over kaatsen vroeger en nu. Wieze en Herdersem	34
Linden (R. van der). — Sint-Goriks-Oudenhove : Twee ijzeren Maskers in de Kerkmuur	55
F. V. Es. — Gentse apologische spreekwoorden.	97-98
R. v. d. L. — Bezweringsformule	98-99
R. v. d. L. — Het offer van een « Heilige Geest » aan Sint-Cornelius. Redaktie. — Wie was Peirtsegaele ?	99 117
C. J. Simons. — « Billenrijden » te Paulatem	187
Elv. Famelaer-Coene. — Wat ik zag te Hamme aan Durme met Sint Pieters- en Paulusdag, op 22 juni 1957	188-189
Vijver (F. van de). — Volksgeloof te Zeveneken betreffende oorlog en soldaten	190

DIENST VOOR FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN.		blz.
1 ^e Vragenlijst. Moederdag en Vaderdag in Vlaams-België.		185-186

BOEKBESPREKINGEN.

Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde. XXII, 1955. (F. V. Es).	35
Vandenbussche (L.). — Onze Volkstaal voor Kruiden en Artsenijen. 1955. (J. Pieters)	blz. 35-36
't Beertje. Volkskundige Almanak 1957. (F. V. Es).	47
Ars Folklorica Belgica. II, 1956. (F. V. Es)	61-63
Nationale Commissie voor Folklore. Vlaamse afdeling. Jaarboek VII, 1954. (F. V. Es)	63
Schmidt s.j. (Philipp). — « Dunkle Mächte ». Ein Buch vom Aberglauben einst und heute. (A. van Hageland)	64
Huizinga (A.). — Encyclopedie van Voornamen, 1957. (F. V. Es).	100
Theys (Constant) en Geysels (Jules). — Geschiedenis van Linkebeek, 1957. (F. V. Es)	178

IN MEMORIAM.

Ondervoorzitter Jozef Vermeulen. (Prof. D ^r P. de Keyser).	1-2
Henri Van Daele (Gent 1877-1957). (Het Bestuur).	164

BONDSLEVEN.

Broeckhove (M.). — Verslag over de Algemene Statutaire Vergadering op zondag, 27 oktober 1957	191-198
---	---------

PERSONALIA

Redaktie. — Uitvaart van M ^r Jozef Vermeulen.	3-4
Bestuur. — Stadsarchivaris D ^r H. Nowé gepensionneerd. Konservator J. Boes benoemd tot stadsarchivaris.	163
Bestuur. — Prijzen voor Folklore	184

VARIA.

Redaktie. — Een korte verantwoording en een oproep tot mededewerking	69
Redaktie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (20 ^e vervolg).	106-117
Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde.	163-164
Errata.	164
Inhoudstafel	199-200

ILLUSTRATIES.

Portret van M ^r Jozef Vermeulen	r. 1
Boerderij uit Pebringe op Sjoelland (Denemarken).	-48
Kerk van St.-Goriks-Oudenhove: 1. Zijmuur met ijzeren maskers	56
2. Onderste ijzeren masker	56
3. Bovenste ijzeren masker	56
Band van purperen fluweel met de aanduiding « S. Job » (Geraardsbergen)	81

HET MUSEUM VOOR FOLKLORE TE GENT.

Het Museum voor Folklore werd gesticht door de Bond der Oostvlaamse Folkloristen op 16 juli 1927 in de lokalen van het voormalig Museum voor Oudheden, Lange Steenstraat, 14, gewezen kerk van de Geschoeide Carmelieten (Onze-Lieve-Vrouwebroeders), wier klooster afgeschaft werd in 1797.

Het Museum voor Folklore werd overgenomen door de Stad Gent, bij besluit van de gemeenteraad d.d. 27 september 1931 en werd geplaatst onder het toezicht van een Kommissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Stadsbestuur en van de Bond.

Deze Kommissie bestaat uit : Prof. Dr De Keyser, voorzitter, R. Van Kenhove, ondervoorzitter, M. Broeckhove, sekretaris, Drs L. Hoste, penningmeester, de heren F. Van Es, Pr. Luyckx, schepen der stad, Mr. A. De Decker, advokaat en gemeenteraadslid, Dr O. Van Hauwaert, Ing. Haeck, Dr H. Nowé, G. Celis, Drs M. Daem, J. Pieters, R. Depoorter, J. De Raedt, M. Van Wesemael, Lic. R. Van der Linden, Lic. Hugo Arens, leden. Konservator van het Museum : J. Boes, archivaris van de Stad.

Doel van het Museum : Verzamelen, inventariseren en uitstellen van alle stoffelijke getuigen van het Oostvlaamse Volksleven van vroeger en nu.

De voorwerpen, dokumenten en inlichtingen betreffende het volksleven hebben betrekking op de woning, het meubilair, de huishoudelijke inrichting, de voeding, de volkskleding, de vervoermiddelen, de verlichting, het straat- en marktlevens, de volkstypen, de familietradities en -gebruiken van aan de geboorte tot aan het graf, de ambachten met de traditionele werktuigen en het alaan, de volksfeesten en -spelen en andere ontspanningen, het volksgehoof, het sociale leven, de volkskennis en volksgeneeskunde, de volksletterkunde en de volkskunst.

De Kommissie zoekt zoveel mogelijk voorwerpen en dokumenten betreffende het volksleven van de ondergang en de vernieling te redden door ze veilig op te bergen, te klasseren, te onderhouden, te inventariseren en voor het publiek aantrekkelijk uit te stellen. Ze houdt zich dan ook ten zeerste aanbevolen voor afstand of schenking, zelfs in bruikleen, van voorwerpen en dokumenten. Ze koopt ook voorwerpen aan en laat die zelfs afhalen aan huis. Beleefd verzoek te schrijven aan het adres van de Konservator : J. Boes, Abrahamstraat, 11, Gent, Telefoon n^r 25.32.53, of aan de sekretaris der Kommissie : M. Broeckhove, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN.

De Bond ondersteunt het Museum voor Folklore.

Hij geeft sedert 1926 een tweemaandelijks tijdschrift uit: **Oostvlaamse Zanten**, en sedert 1957 de **Mededelingen van de Dienst voor Folkloristische Opzoekingen**. Hij geeft ook afzonderlijke **Bijdragen** uit.

Samen met de Museumkommissie richt hij kosteloze openbare voordrachten, tentoonstellingen en folkloristische prijskampen in, alsook de tweejaarlijkse wedstrijden van het Alfons De Cock-fonds.

Samen met de Kommissie voor Kulturele Aangelegenheden van het Provinciaal Bestuur richt hij insgelijks « Enkwesten » over folkloristische verschijnselen van de provincie Oost-Vlaanderen in.

De bibliotheek en het archief van de Bond en van het Museum voor Folklore zijn gevestigd in afzonderlijke lokalen van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13.

Lid worden van de Bond is : daadwerkelijk medewerken aan de verrijking van het Museum voor Folklore; door het in het lidmaatschap begrepen abonnementsgeld op de hoogte blijven van de studie van de folklore in 't algemeen en van het Oostvlaamse volksleven in 't bijzonder; de eigen kennis en de zaak van de volksopvoeding dienen; een daad van ware vaderlandsliefde en van Vlaamse solidariteit stellen.

Voordrachten, tentoonstellingen en museum zijn op vertoon van de lidkaart gratis toegankelijk voor de leden. Men storte 100 fr. op postrekening n^r 96946.

Bestuur van de Bond : Ere-voorzitter : Prof. Dr P. De Keyser. Voorzitter : F. Van Es. Ondervoorzitters : G. Celis en J. Pieters, Sekretaris : M. Broeckhove. Penningmeester : R. Depoorter. Archivaris-bibliotekaris : M. Van Wesemael.

Leden : Dr Nowé, J. Boes, Drs L. Hoste, Drs M. Daem, J. De Raedt, Lic. R. Van der Linden, Pr. Luyckx, Lic. H. Arens.

Redactie van Oostvlaamse Zanten : Hoofdredakteur : F. Van Es, Désiré De Wolfstraat, 3, Aalst. Redactieleden : Drs M. Daem en J. Boes.

Museum voor Folklore : Konservator : J. Boes. Adjunkt : aspirant of navorser.

Aankoopkommissie : Prof. Dr P. De Keyser, R. Van Kenhove, M. Van Wesemael, J. Boes, Drs L. Hoste.

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen (Foto-, fono- en cinematografische dokumentatie) : Prof. Dr P. De Keyser, F. Van Es, M. Van Wesemael, J. Boes, J. Pieters, Drs M. Daem, Lic. R. Van der Linden en M. Broeckhove, sekretaris.